

Ylioppilastutkintolautakunnan yleiset määräykset ja ohjeet

Ylioppilastutkintolautakunta Studentexamensnämnden

Hyväksytty 9.12.2022, julkaistu 27.1.2023

Todistuksia koskevat luvut hyväksytty 3.3.2023, julkaistu 10.5.2023

Ylioppilastutkintolautakunnan yleiset määräykset ja ohjeet sisältävät mm. ylioppilastutkintoa koskevaan lainsäädäntöön perustuvaa tekstiä. Tekstissä olevat pykälämerkinnät viittaavat lukiolakiin (714/2018), kumottuun lukiolakiin (629/1998), ylioppilastutkinnosta annettuun lakiin (502/2019), kumottuun ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin (672/2005), ylioppilastutkinnosta annettuun asetukseen (612/2019), kumottuun ylioppilastutkinnosta annettuun asetukseen (915/2005), valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettuun lakiin (884/2017) ja oppivelvollisuuslakiin (1214/2020), ellei toisin ilmoiteta.

Nämä määräykset ja ohjeet koskevat ensimmäisen kerran tutkinnon toimeenpanoa keväällä 2023.

Ylioppilastutkintolautakunnan yleiset määräykset ja ohjeet.....	1
1 Ylioppilastutkinto.....	5
1.1 Tutkinnon suorittaminen.....	6
1.1.1 Tutkinnon aineyhdistelmät.....	7
1.1.2 Tutkinnon aloittaminen	8
1.1.3 Tutkinnon suorittamisajan pidentäminen	8
1.1.4 Tutkinnon aloittaminen alusta tutkinnon ollessa kesken.....	9
1.1.5 Tutkinnon aloittaminen uudelleen hylätyn tutkinnon jälkeen.....	9
1.1.6 Erillisten kokeiden suorittaminen.....	9
1.1.7 Tutkinnon suorittaminen hylätyllä kokeella (kompensaatio).....	10
1.1.8 Ylioppilastutkintoon vaadittavien opintojen valmistumisesta ilmoittaminen	12
1.1.9 Valmistumispäivät.....	13
1.2 Kokeet	14
1.2.1 Kokeista annettavat arvosanat.....	15
1.2.2 Äidinkielen ja kirjallisuuden koe.....	16
1.2.3 Toisen kotimaisen kielen koe	17
1.2.4 Vieraiden kielten koe.....	18
1.2.5 Matematiikan koe.....	19
1.2.6 Reaaliaineiden kokeet	19
1.3 Osallistumisoikeus	20
1.3.1 Lukion opiskelija.....	20
1.3.2 Muu kuin lukion opiskelija	20
1.3.3 Osallistumisoikeuden tarkistaminen	22
1.3.4 Hyväksytyt kokeen uusiminen ja tutkinnon täydentäminen	23
1.3.5 Hylätyn kokeen uusiminen	24

1.4	Ilmoittautuminen	25
1.4.1	Ilmoittautumisen sitovuus	26
1.4.2	Ilmoittautumisen peruuttaminen ja mitätöinti	27
1.4.3	Ilmoittautuminen määräajan päätyttyä.....	28
1.4.4	Muutos ilmoittautumistietoihin.....	29
1.4.5	Lukiota vaihtavat kokelaat	29
1.5	Koetarvikkeet ja koesuoritukset.....	30
1.5.1	Kokelaan tietokone ja lisälaitteet	30
1.5.2	Muut tarvikkeet ja apuvälineet	30
1.5.3	Koesuoritukset ja suoritusten luonnokset.....	31
1.6	Vilppi ja tutkintojärjestyksen rikkominen.....	32
1.7	Koesuoritusten arvostelu	35
1.7.1	Kokeesta pois jääminen tai tyhjän koesuorituksen jättäminen.....	35
1.7.2	Alustava arvostelu.....	35
1.7.3	Lopullinen arvostelu ja tulosten julkaiseminen.....	37
1.7.4	Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen arvostelussa.....	38
1.7.5	Kokeessa tapahtuneen häiriön huomioon ottaminen arvostelussa.....	38
1.7.6	Tarkistuspyyntö.....	39
1.7.7	Oikaisuvaatimus.....	40
1.7.8	Arvostelua koskevien tietojen antaminen	41
1.8	Nimi- ja suoritustietojen luovuttaminen.....	42
1.9	Todistukset	44
1.9.1	Digitaalinen todistus	45
1.9.2	Lukioihin toimitettavat todistukset.....	46
1.9.3	Tilausosoitteeseen toimitettavat todistukset	47
1.10	Muutoksenhaku Ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen	48
1.11	Eräät ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavat tutkinnot	48

2	Ylioppilastutkinnon toimeenpano lukiossa	49
2.1	Ylioppilastutkintolautakunnalle annettavat tiedot.....	49
2.1.1	Kokelaiden ilmoittautumistiedot	49
2.1.2	USB-muistien ja erityisryhmien kokeiden tilaus.....	50
2.1.3	Koesuoritusta heikentävän syyn perusteella myönnettävät erityisjärjestelyt.....	50
2.1.4	Yhteiset koetilaisuudet.....	51
2.2	Tutkintomaksut.....	51
2.2.1	Kokeiden suorittaminen ilman maksua	52
2.2.2	Koekohtaisten maksujen palauttaminen.....	54
2.3	Kokeiden järjestäminen	54
2.3.1	USB-muistien, purkukoodien ja avainlukulistojen vastaanottaminen....	54
2.3.2	Koetehtävien, USB-muistien, purkukoodien ja avainlukulistojen säilyttäminen.....	55
2.3.3	Koetilat.....	55
2.3.4	Koetilaisuus	58
2.3.5	Valvojat	62
2.3.6	Koeaika.....	66
2.3.7	Koepöytäkirjat	68
2.4	Esteellisyys ja tutkintopalvelun käyttöoikeudet	69
2.5	Lukiossa arkistoitavat asiakirjat.....	72

1 Ylioppilastutkinto

Ylioppilastutkinnosta ja siihen liittyvistä asioista säädetään ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019), valtioneuvoston asetuksessa ylioppilastutkinnosta (612/2019) ja valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017). Joiltakin osin sovelletaan ylioppilastutkinnosta annetun lain 27 §:n nojalla myös kumotun lukiolain (629/1998), kumotun ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain (672/2005) ja kumotun ylioppilastutkinnosta annetun asetuksen (915/2005) säädöksiä, koska osaa 1.8.2019 voimaan tulleen lain (502/2019) säädöksistä sovelletaan vasta keväällä 2022 tutkintonsa aloittaviin kokelaisiin. Tasavallan presidentin asetuksen ylioppilastutkinnosta Ahvenanmaan maakunnassa (800/2021) mukaisesti Ahvenanmaalla ylioppilastutkinnon järjestämistä koskevaa hallintotehtävää hoitaa Ylioppilastutkintolautakunta. Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet järjestetään lukiokoulutusta antavissa oppilaitoksissa samanaikaisesti kaksi kertaa vuodessa (L 502/2019, 4 §).

Ylioppilastutkintolautakunta on antanut koekohtaiset määräykset seuraavista kokeista:

- äidinkielen ja kirjallisuuden koe
- suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -koe
- toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten kokeet
- matematiikan koe
- reaaliaineiden kokeet.

Lautakunta on lisäksi antanut määräykset koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamisesta ylioppilastutkinnossa.

Lautakunnan yleiset määräykset ja ohjeet, koekohtaiset määräykset sekä määräykset koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamisesta ylioppilastutkinnossa löytyvät lautakunnan verkkosivulta osoitteesta <http://www.ylioppilastutkinto.fi>.

Jäljempänä kyseisiä oppilaitoksia kutsutaan lukioiksi. Kevään tutkinto järjestetään pääosin maaliskuun jälki- ja huhtikuun alkupuoliskolla. Syksyn tutkinto järjestetään pääosin syyskuun jälkipuoliskolla. Kokeet pannaan toimeen enintään kahtenatoista eri päivänä lautakunnan kutakin tutkintokertaa varten erikseen päättämänä ajankohtana.

Ylioppilastutkinto suoritetaan suomeksi tai ruotsiksi lukion opetuskielen mukaisesti (L 502/2019, 1 §). Kokelaan on suoritettava kaikki tutkintoonsa sisältyvät kokeet samalla tutkintokielellä. Tutkinnon valmistuttua kokelas voi kuitenkin uusia kokeita tai täydentää tutkintoaan suorittamalla kokeita myös eri tutkintokielellä. Lukio järjestää ainoastaan sellaiset kokeet, jotka voidaan sisällyttää lukion opetuskiellellä suoritettavaan ylioppilastutkintoon.

1.1 Tutkinnon suorittaminen

Ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi, kun kokelas on suorittanut hyväksytysti tutkintoon vaadittavat kokeet sekä ylioppilastutkinnon suorittamiseen oikeuttavan tutkinnon tai koulutuksen. Tällainen tutkinto tai koulutus on lukiokoulutuksen oppimäärä tai vastaava ulkomainen koulutus, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu ammatillinen perustutkinto tai sitä vastaava aiempi tutkinto tai muu perusopetuksen oppimäärälle tai sitä vastaavalle aikaisemmalle oppimäärälle perustuva vähintään kaksivuotinen ammatillinen tutkinto tai sitä vastaavat opinnot sekä Ylioppilastutkintolautakunnan määräämät lisäopinnot (ks. myös 1.3 Osallistumisoikeus). (L 502/2019, 12 § ja 5 §)

Ylioppilastutkinnon kokeet tulee suorittaa enintään kolmena peräkkäisenä tutkintokertana (L 672/2005, 7 §; L 502/2019, 13 § 1 mom.; ks. kuitenkin 1.3.5 Hylätyn kokeen uusiminen ja 1.1.3 Tutkinnon suorittamisajan pidentäminen). Tutkintoon voi lisätä uusia aineita enintään kolmen tutkintokerran ajan. Valmistumisen jälkeen tutkintoa voi täydentää uusilla aineilla.

Tutkinto voi tulla suoritetuksi tutkintoon vaadittavassa kokeessa annetun hylätyn arvosanan estämättä (ks. 1.1.7 Tutkinnon suorittaminen hylätyllä kokeella (kompensaatio)).

Jos kokelas ei ole suorittanut tutkintoa säädettyssä ajassa, tutkinto katsotaan hylätyksi. Tutkinnon suorittamisen voi tällöin aloittaa uudelleen (ks. 1.1.5 Tutkinnon aloittaminen uudelleen hylätyn tutkinnon jälkeen).

1.1.1 Tutkinnon aineyhdistelmät

Syksyllä 2021 tai aikaisemmin aloitetut tutkinnot

Kokelaan tutkintoon kuuluu vähintään neljä koetta, joista äidinkielen ja kirjallisuuden koe on kaikille pakollinen. Kokelas valitsee kolme muuta tutkintonsa pakollista koetta seuraavien neljän kokeen joukosta: toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe ja reaaliaineessa järjestettävä koe. Kokelas voi lisäksi sisällyttää tutkintoonsa yhden tai useamman ylimääräisen kokeen. (L 672/2005, 1b §.)

Vähintään yhden tutkinnon pakollisista kokeista tulee olla vaativampi koe tai toisen kotimaisen kielen kokeena suoritettu äidinkielen ja kirjallisuuden koe. Ylioppilastutkintoon voi kuulua vain yksi koe samassa oppiaineessa. (L 672/2005, 6 §.)

Keväällä 2022 tai myöhemmin aloitetut tutkinnot

Ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan tutkintoon kuuluu vähintään viisi koetta eri tutkintoaineissa. Yhtenä tutkintoon vaadittavista kokeista tulee suorittaa äidinkielen ja kirjallisuuden koe. Lisäksi kokelas suorittaa vähintään neljä koetta vähintään kolmesta eri ryhmästä, jotka ovat

- matematiikan koe,
- toisen kotimaisen kielen koe,
- vieraan kielen koe ja
- reaaliaineen koe.

Vähintään yksi tutkintoon vaadittavista kokeista on vaativamman tason koe (ks. 1.2 Kokeet). (L 502/2019, 10 § 1 mom.)

Ylioppilastutkintoa suorittavalta kokelaalta vaadittavaan viiden kokeen yhdistelmään voi kuulua vain yksi koe samassa oppiaineessa. Kokelas voi lisäksi suorittaa yhden tai useamman muun kokeen. (L 502/2019, 10 § 2 mom.)

1.1.2 Tutkinnon aloittaminen

Tutkinnon suorittaminen alkaa, kun kokelas ilmoittautuu ensimmäistä kertaa tutkinnon suorittajaksi tutkintoon (ks. 1.3. Osallistumisoikeus ja 1.4. Ilmoittautuminen).

1.1.3 Tutkinnon suorittamisajan pidentäminen

Kokelas, joka on aloittanut tutkinnon suorittamisen syksyllä 2021 tai sitä ennen ja joka on osallistunut yhteen tutkintokertaan ja ulkomailla tapahtuvan päätoimisen opiskelun tai siihen rinnastettavan syyn vuoksi menettänyt kaksi tutkintokertaa, voi hakemuksesta jatkaa tutkinnon suorittamista seuraavina kahtena peräkkäisenä tutkintokertana säilyttäen oikeutensa hylätyn kokeen uusimiseen siten, että menetettyjä tutkintokertoja ei lueta mukaan uusimiseen tarkoitettuihin tutkintokertoihin (A 915/2005, 5 §).

Kokelas, joka on aloittanut tutkinnon suorittamisen keväällä 2022 tai sen jälkeen ja joka on osallistunut vähintään yhteen tutkintokertaan ja sairastumisen, ulkomailla tapahtuvan päätoimisen opiskelun tai muun niihin rinnastettavan painavan syyn vuoksi on estynyt osallistumasta yhden tai kahden peräkkäisen tutkintokerran kokeisiin, voi hakemuksesta jatkaa tutkinnon suorittamista yhden tai kahden tutkintokerran ajan menetettyjen tutkintokertojen lukumäärän mukaisesti enimmäisajan päättymistä välittömästi seuraavana tutkintokertana. Kokelas säilyttää oikeutensa hylätyn kokeen uusimiseen siten, että menetettyjä tutkintokertoja ei lueta mukaan uusimiseen tarkoitettuihin tutkintokertoihin. (L 502/2019, 13 § 3 mom.)

Kun kokelaan tutkinnon suorittaminen keskeytyy tällaisesta syystä, kokelas toimittaa asiasta hakemuksen lukion rehtorille. Rehtori liittää hakemukseen lausuntonsa kokelaan tilanteesta ja lähettää hakemuksen lautakuntaan. Sairastumisesta tai vastaavasta syystä on liitettävä hakemukseen lääkärin tai muun asiantuntijan lausunto, josta käy ilmi sairaus ja työkyvyttömyysaika. Ulkomailla tapahtuvan opiskelun tai vastaavan syyn osalta hakemuksesta ja sen liitteistä on käytävä ilmi opintojen tai muun syyn alkamis- ja päättymisajankohta.

1.1.4 Tutkinnon aloittaminen alusta tutkinnon ollessa kesken

Ylioppilastutkintolautakunta voi hakemuksesta erityisen painavan syyn vuoksi päättää, että kokelas voi tutkinnon ollessa kesken aloittaa tutkinnon suorittamisen alusta (L 502/2019, 13 § 5 mom., L 672/2005, 7 §). Kokelas toimittaa hakemuksensa lukion rehtorille, joka liittää mukaan lausuntonsa asiasta ja lähettää hakemuksen lautakuntaan.

Kokelas ei voi sisällyttää suoritettuja kokeita kesken jääneestä tutkinnosta uuteen tutkintoon.

1.1.5 Tutkinnon aloittaminen uudelleen hylätyn tutkinnon jälkeen

Tutkinto, jota ei ole mahdollista saattaa valmiiksi jäljellä olevien tutkintokertojen ja hylätyn kokeen uusimiskertojen mukaisessa ajassa, katsotaan hylätyksi. Tutkinnon suorittamisen voi tällöin aloittaa uudelleen ilman erillistä hakemusta.

Kokelas voi sisällyttää hylättyyn tutkintoon sisältyneet hyväksytyt kokeet uuteen keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitettuun tutkintoon kuudelta edelliseltä tutkintokerralta (L 502/2019, 13 §). Tätä vanhempia kokeita ei voi sisällyttää tutkintoon. Kukin tutkintoon sisällytetty koe poistuu tutkinnosta kuuden tutkintokerran jälkeen kokeen suorittamisesta, jos tutkintoon vaadittavien kokeiden suorittaminen on edelleen kesken. Ilmoitus aiemmin suoritettujen kokeiden sisällyttämisestä uuteen tutkintoon lähetetään lautakuntaan lukion kautta. Ilmoituksen voi tehdä missä tahansa vaiheessa tutkintoa sen jälkeen, kun kokelas on ilmoittautunut uuden tutkinnon ensimmäiseen tutkintokertaan ja lukio on toimittanut ilmoittautumistiedot lautakuntaan, kuitenkin viimeistään luvussa 1.1.8 (Opintojen valmistuminen kokeiden suorittamisen jälkeen) esitetyn aikataulun mukaisesti. (Sisällytetyn kokeen uusiminen, ks. 1.3.4.)

1.1.6 Erillisten kokeiden suorittaminen

Henkilö, joka ei ole suorittanut ylioppilastutkintoa, voi suorittaa ylioppilastutkinnon kokeita erillisinä. Erillisistä kokeista ei muodostu ylioppilastutkintoa. Erillisiä kokeita ei voi suorittaa henkilö, joka on otettu suorittamaan lukiokoulutuksen oppimäärää ja suomalaista

ylioppilastutkintoa tai suorittamaan ammatillista perustutkintoa (L 502/2019, 6 §).

Kokelas voi sisällyttää erillisinä kokeina suoritettuja hyväksytyjä kokeita keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitettuun tutkintoon kuudesta edellisestä tutkintokerrasta (L 502/2019, 6 §). Tätä vanhempia kokeita ei voi sisällyttää tutkintoon. Kukin tutkintoon sisällytetty koe poistuu tutkinnosta kuuden tutkintokerran jälkeen kokeen suorittamisesta, jos tutkintoon vaadittavien kokeiden suorittaminen on edelleen kesken. Ilmoitus aiemmin suoritettua kokeen sisällyttämisestä uuteen tutkintoon lähetetään lautakuntaan lukion kautta. Ilmoituksen voi tehdä missä tahansa vaiheessa tutkintoa, kuitenkin viimeistään luvussa 1.1.8 (Opintojen valmistuminen kokeiden suorittamisen jälkeen) esitetyn aikataulun mukaisesti. (Sisällytetyn kokeen uusiminen, ks. 1.3.4. Hyväksytyin kokeen uusiminen ja tutkinnon täydentäminen)

1.1.7 Tutkinnon suorittaminen hylätyllä kokeella (kompensaatio)

Ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi tutkintoon vaadittavassa kokeessa annetun hylätyn arvosanan estämättä, jos kokelaan suorittamien muiden kokeiden arvosanat osoittavat lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisia tietoja ja taitoja sekä riittävää kypsyyttä eikä kokelas ole kirjallisesti kieltänyt hylätyn arvosanan merkitsemistä todistukseen (L 502/2019, 12 §). Menettelyä kutsutaan kompensaatioksi. Vain yhden hylätyn kokeen voi kompensoida. Kompensaatio voi kohdistua vain tutkintoon vaadittavaan kokeeseen. Hylättyjä ylimääräisiä kokeita ei kompensoida.

Tutkinto ei voi kuitenkaan tulla hyväksytyksi, jos koe on hylätty järjestyksen rikkomisen tai vilpillisen menettelyn vuoksi tai jos kokelas ei ole saapunut kokeeseen tai jättänyt koesuoritusta arvosteltavaksi (L502/2019, 12 § 2 mom.).

Ellei kokelas halua kompensaatiota suoritettavan, hänen on annettava asiasta kirjallinen ilmoitus lukiolle, joka toimittaa sen edelleen lautakunnalle. Ilmoituksen on oltava lautakunnassa kevään tutkinnossa viimeistään 5. toukokuuta ja syksyn tutkinnossa viimeistään 4. marraskuuta.

Syksyllä 2021 tai aikaisemmin aloitetut tutkinnot

Hylätyt suoritukset eri kokeissa jaotellaan neljään tasoluokkaan, joista käytetään merkintöjä i+, i, i- ja i=. Kokelaan kustakin hyväksytyistä kokeista saamasta arvosanasta annetaan kompensatiopisteitä seuraavasti: laudatur 7, eximia cum laude approbatur 6, magna cum laude approbatur 5, cum laude approbatur 4, lubenter approbatur 3 ja approbatur 2. Hylätyn arvosanan tasoluokan i+:n kompensoimiseen tarvitaan vähintään 12 kompensatiopistettä, i:n 14, i-:n 16 ja i=:n 18 (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Esimerkkejä kompensatiosta tutkinnoissa, jotka on aloitettu ennen kevättä 2022.

Hylätyn arvosanan luokka	Tarvitavat kompensatiopisteet	Suorittanut 4 koetta esim.	Suorittanut 5 koetta esim.	Suorittanut 6 koetta esim.	Suorittanut 7 koetta esim.
i+	12	i+ ja CCC	i+ ja BBBB	i+ ja AAABB	i+ ja AAAAAA
i	14	i ja CMM	i ja BBCC	i ja ABBBB	i ja AAAABB
i-	16	i- ja MME	i- ja CCCC	i- ja BBBBC	i- ja AABBBB
i=	18	i= ja EEE	i= ja CCMM	i= ja BBCCC	i= ja BBBBBB

Keväällä 2022 tai myöhemmin aloitetut tutkinnot

Jos kokelas on suorittanut tutkintoon vaadittavista viidestä kokeesta yhden kokeen hylätyllä arvosanalla ja neljä hyväksytyllä arvosanalla, hän saa näistä neljästä kokeesta kompensatiopisteitä arvosanojen perusteella seuraavasti: laudatur 7, eximia cum laude approbatur 6, magna cum laude approbatur 5, cum laude approbatur 4, lubenter approbatur 3 ja approbatur 2. Kokelaan saamat kompensatiopisteet lasketaan yhteen, ja 10 kompensatiopistettä kompensoi hylätyn arvosanan. Jos kokelas on suorittanut enemmän kuin viisi koetta, hänelle otetaan kompensatiopisteiden laskemisessa huomioon tutkintoon vaadittavista kokeista ne neljä koetta, jotka tuottavat korkeimman kompensatiopistesumman (ks. taulukko 2). Ylimääräisistä kokeista ei anneta kompensatiopisteitä.

Taulukko 2. Esimerkkejä kompensatiosta tutkinnoissa, jotka on aloitettu keväällä 2022 tai sen jälkeen.

Arvosana	Tarvittavat kompensatiopisteet	Suorittanut neljä muuta tutkintoon vaadittavaa koetta esim.
i	10	i ja AABB i ja AAAC

Jos kokelaalla on useampi hylätty koe, jota kompensoimalla kokelas voi saada tutkintonsa valmiiksi, todistukseen merkitään viimeisimmällä tutkintokerralla suoritettu koe. Jos tällaisia kokeita on useita, lautakunta päättää, mikä kokeista todistukseen merkitään.

1.1.8 Ylioppilastutkintoon vaadittavien opintojen valmistumisesta ilmoittaminen

Lautakunta käyttää Opetushallituksen ylläpitämästä Koski-tietovarannosta saatavaa tietoa kokelaan suorittamasta lukion oppimäärästä tai ammatillisen perustutkinnon valmistumisesta sekä mahdollisuuksien mukaan tietoa

Kosken kautta tullut tieto kokelaan opintojen suorittamisesta päivittyy lautakunnan tutkintopalveluun yleensä noin 1–2 vuorokauden kuluttua tietojen syöttämisestä.

Koski-tietovarantoon tallennettu tilatieto ”lukion oppimäärä suoritettu” tai ”valmistunut” voidaan tallentaa tulevaisuuteen. Lukion oppimäärän osalta kaikkien pakollisten opintojen tulee olla suoritettuna tai tunnustettuna ja ammatillisen perustutkinnon osalta kaikkien tutkinnon osien tulee olla suoritettuna tiedon siirron ajankohtana. Etenkin muina kuin varsinaisina todistuksenantopäivinä ylioppilastutkintotodistuksensa saavien kokelaiden kohdalla tulee myös varoa tallentamasta opinnot suoritetuiksi niin aikaisin, että todistus kirjoitetaan väärälle päivälle (ks. Taulukko 3).

muista kokelaan suorittamista tutkinnoista päätellessään, onko kokelas suorittanut ylioppilastutkintoon vaadittavat opinnot (ks. 1.1 Tutkinnon suorittaminen). Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on pitää Koskessa

olevat tiedot ajan tasalla. Opetushallitus antaa tarkemmat määräykset siitä, miten tietoja päivitetään Koskeen (L 884/2017, 6 §).

Jos tietoja ei voida välittää Kosken kautta, rehtorin tulee ilmoittaa kokelaan tutkintoon vaadittavat opinnot suoritetuiksi tutkintopalvelun kautta.

Rehtorin tulee kuvailla lyhyesti syy, miksi tieto ei siirry Kosken kautta, sekä ilmoittaa tiedot opinnoista ja oppilaitoksesta.

Tiedot tulee olla päivitettyinä Koskeen tai tutkintopalvelun kautta 5.5. kevään tutkinnon osalta ja 4.11. syksyn tutkinnon osalta.

Jos kokelas suorittaa kaksoistutkintoa eli ammatillista perustutkintoa ja ylioppilastutkintoa, tulee hänen ammatillisen oppilaitoksensa tallentaa tieto valmistumisesta 5.5. mennessä.

Lukioita pyydetään tarpeen mukaan tiedottamaan opintojen valmistumisesta ilmoittamisesta niitä oppilaitoksia, joiden kanssa niillä on esimerkiksi yhteisiä kahta tutkintoa suorittavia opiskelijoita.

1.1.9 Valmistuspäivät

Kokelaan ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi seuraavana lautakunnan määräämänä valmistuspäivänä (ks. taulukko 3), kun hän on suorittanut tutkintoon vaadittavat kokeet ja lautakunta on saanut tiedon tutkintoon vaadittavien opintojen valmistumisesta.

Ylioppilastutkintoon vaadittavien opintojen tulee olla valmiina valmistuspäivänä. Jotta kokelas voi valmistua kyseisenä päivänä, tiedon kokelaan opintojen valmistumisesta tulee olla ilmoitettuna luvun 1.1.8 mukaisesti viimeistään lautakunnan ilmoittamana ajankohtana (ks. taulukko 3).

Taulukko 3. Ylioppilastutkinnon valmistumispäivät.

Valmistumispäivä	Ilmoitus opintojen valmistumisesta tehtävä viimeistään	
19.1.	12.1.	
18.2.	11.2.	
5.3.	26.2.	
23.4.	16.4.	
viikon 22 lauantai	5.5.	kevään varsinainen valmistumispäivä
viikon 24 keskiviikko	viikon 23 torstai	kevään viimeinen valmistumispäivä
5.9.	29.8.	
15.10.	8.10.	
5.12.	4.11.	syksyn varsinainen valmistumispäivä
21.12.	15.12.	syksyn viimeinen valmistumispäivä

Jos taulukossa oleva opintojen valmistumisesta ilmoittamisen viimeinen ajankohta osuu pyhäpäivälle tai arkilauantaille, ilmoituksen voi tehdä seuraavana arkipäivänä. Valmistumispäivät pysyvät silti samoina.

Jos taulukossa oleva valmistumispäivä osuu pyhäpäivälle tai arkilauantaille, valmistumispäivä siirtyy edelliseen arkipäivään, poikkeuksena viikon 22 lauantai.

Jos kokelas valmistuu kokeen arvostelusta tehdyn oikaisuvaatimuksen johdosta, on hänen valmistumispäivänsä sama kuin jos alkuperäinen arvostelu olisi tehty oikaisun mukaisesti.

1.2 Kokeet

Ylioppilastutkintoon kuuluu äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraisissa kielissä, matematiikassa sekä luonnontieteellisissä ja humanistis-yhteiskunnallisissa oppiaineissa (reaaliaineet) järjestettäviä kokeita (L 502/2019, 3 § 1 mom.). Valtioneuvosto

säättää siitä, missä reaaliaineissa ja vieraissa kielissä kokeet järjestetään (A 612/2019).

Vaativuudeltaan kahden eri tason mukaiset kokeet järjestetään matematiikassa (pitkä ja lyhyt oppimäärä) ja toisessa kotimaisessa kielessä (pitkä ja keskipitkä oppimäärä). Vieraissa kielissä voidaan järjestää kahden eri tason (pitkä ja lyhyt oppimäärä, latinan kokeen osalta laajempi ja lyhyt oppimäärä) mukaiset kokeet. Ylioppilastutkinto-lautakunta määrää, missä vieraissa kielissä järjestetään kahden eri tason mukaiset kokeet (L 502/2019, 3 § 4 mom.).

Vaativamman tason kokeella tarkoitetaan pitkään oppimäärään perustuvaa koetta.

Lautakunta laatii ylioppilastutkinnon kokeiden tehtävät nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvien kyseisen oppiaineen pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen oppimäärien mukaan (A 810/2018, A 612/2019, § 5).

Kevästä 2023 kevääseen 2025 asti otetaan huomioon sekä lukion opetussuunnitelmien perusteet 2015 että 2019. Huomioon ottaminen voi tarkoittaa esimerkiksi vaihtoehtoisia tehtäviä, opetussuunnitelmaeroja tasoittavia aineistoja tai eri opetussuunnitelmanäkökulmien hyväksymistä arvostelussa.

Kokeissa on oppiainerajat ylittäviä tehtäviä (A 612/2019, § 5). Kevään 2023 tutkinnosta lähtien oppiainerajat ylittävät tehtävät voivat perustua lukion opetussuunnitelmien perusteissa (2019) kuvattuun laaja-alaisen osaamiseen. Kokelailta ei edellytetä vastauksissa toisen oppiaineen yksityiskohtaisia tietoja tai taitoja.

1.2.1 Kokeista annettavat arvosanat

Kokeista annettavat arvosanat ovat laudatur, eximia cum laude approbatur, magna cum laude approbatur, cum laude approbatur, lubenter approbatur, approbatur ja improbatur (A 612/2019, 6 §). Arvosanoista käytetään kirjainlyhenteitä L, E, M, C, B, A ja I. Arvosanoja vastaavat pistemäärät ovat

7 (L), 6 (E), 5 (M), 4 (C), 3 (B), 2 (A) ja 0 (I) (ks. 1.1.7 Tutkinnon suorittaminen hylätyllä kokeella (kompensatio)).

1.2.2 Äidinkielen ja kirjallisuuden koe

Äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet järjestetään suomen, ruotsin ja saamen kielissä (L 502/2019, 3 §).

Suomen ja ruotsin kielen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeessa on kaksi osaa: lukutaidon koe ja kirjoitustaidon koe, jotka järjestetään eri koepäivinä.

Suomen ja ruotsin kielen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet järjestetään samoina koepäivinä.

Suomenkielisessä lukiossa suoritetaan suomen äidinkielen ja kirjallisuuden koe. Ruotsinkielisessä lukiossa suoritetaan ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden koe.

Saamen äidinkielen ja kirjallisuuden koe järjestetään inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kielessä. Saamen äidinkielen ja kirjallisuuden koe on pelkkä kirjoitustaidon koe. Koe järjestetään eri päivänä kuin suomen ja ruotsin kirjoitustaidon koe. Kaikki saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet järjestetään samana koepäivänä.

Syksyllä 2021 tai aikaisemmin aloitettuun tutkintoon voi sisältyä saamen äidinkielen ja kirjallisuuden koe vain pakollisena kokeena ja vain yhdessä saamen kielessä. Keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitettuun tutkintoon voi sisältyä äidinkielen ja kirjallisuuden koe useissa saamen kielissä, mutta kokelas voi samalla tutkintokerralla osallistua vain yhteen saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeeseen. Keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitettuun tutkintoon voi sisällyttää vieraan kielen kokeena saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen (L502/2019, 11 §).

Äidinkielen ja kirjallisuuden koe voi olla oppimäärään suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus perustuva koe, jos kokelaan oma äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame ja hän on opiskellut lukion oppimäärän mukaiset suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän pakolliset opinnot, jotka ovat kokeeseen osallistumisen edellytyksenä lukiokoulutuksen oppimäärää

suorittavalle, tai jos kokelas on viittomakieltä äidinkielenään tai ensikielenään käyttävä (L 502/2019, 11 §).

Suomenkielisessä lukiossa voi suorittaa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kokeen. Ruotsinkielisessä lukiossa voi suorittaa ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kokeen. Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -koe suoritetaan äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen kirjoituspäivänä erikseen julkaistavan aikataulun mukaisesti.

1.2.3 Toisen kotimaisen kielen koe

Toisen kotimaisen kielen koe on suomenkielisissä lukioissa ruotsin kielen koe ja ruotsinkielisissä lukioissa suomen kielen koe. Toisessa kotimaisessa kielessä järjestetään vaativuudeltaan kahden eri tason mukaiset kokeet (L 502/2019, 3 §). Toinen kokeista perustuu pitkään ja toinen keskipitkään oppimäärään. Pitkään oppimäärään perustuvalla kokeella tarkoitetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa (2015 ja 2019) mainittuun A-oppimäärään perustuvaa koetta. Keskipitkään oppimäärään perustuvalla kokeella tarkoitetaan lukion opetussuunnitelmien perusteissa (2015 ja 2019) mainittuun B1-oppimäärään perustuvaa koetta. Kokelas saa lukio-opinnoistaan riippumatta valita, kumman tason mukaiseen kokeeseen hän osallistuu.

Suomenkielisessä lukiossa kokelas voi sisällyttää tutkintoon toisen kotimaisen kielen kokeena ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen. Ruotsinkielisessä lukiossa kokelas voi sisällyttää tutkintoon toisen kotimaisen kielen kokeena suomen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen. Tutkintoon vaadittavana kokeena toisen kotimaisen kielen kokeen sijasta suoritettun suomen tai ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen katsotaan vastaavan vaativamman tason koetta (L 502/2019, 10 §).

Jos kokelas suorittaa äidinkielen ja kirjallisuuden kokeensa saamen kielessä, hän voi valita toisen kotimaisen kielen kokeeksi myös suomen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen suomenkielisessä lukiossa ja ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen ruotsinkielisessä lukiossa. Tämän lisäksi hän voi suorittaa lukion opetuskielen mukaisen toisen kotimaisen kielen kokeen.

Esimerkiksi kaksikielinen kokelas, joka opiskelee suomenkielisessä lukiossa ja suorittaa äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen suomen kielessä, voi korvata toisen kotimaisen kielen kokeensa äidinkielen ja kirjallisuuden kokeella ruotsin kielessä. Tällaisessa tapauksessa kokelas voi suorittaa ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen suomenkielisessä lukiossa. Tämä edellyttää tutkinnon hajauttamista, koska suomen ja ruotsin kielen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet järjestetään samoina koepäivinä. Jos lukiosta ei löydy ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden opettajaa, koesuorituksen arvostele alustavasti muu lukiokoulutuksen järjestäjän osoittama asianomaisen aineen opettaja (ks. 1.7.2 Alustava arvostelu).

1.2.4 Vieraiden kielten koe

Vieraisissa kielissä järjestetään kokeet englannin, espanjan, italian, ranskan, saksan, venäjän, inarinsaamen, koltansaamen, pohjoissaamen, latinan ja portugalin kielissä (A 612/2019, 4 § 3 mom.). Pitkään oppimäärään perustuvat kokeet järjestetään englannin, espanjan, ranskan, saksan ja venäjän kielissä. Kaikissa yllä mainituissa kielissä järjestetään lyhyeen oppimäärään perustuva koe.

Pitkään oppimäärään perustuvalla kokeella tarkoitetaan lukion opetussuunnitelmien perusteissa (2015 ja 2019) mainittuun A-oppimäärään perustuvaa koetta.

Lyhyeen oppimäärään perustuvalla kokeella tarkoitetaan lukion opetussuunnitelmien perusteissa (2015 ja 2019) mainittuun B3-oppimäärään perustuvaa koetta.

Latinan kielessä järjestetään kaksi eritasoista lyhyen oppimäärän koetta, lyhyen ja laajemman oppimäärän kokeet. Latinan kielen laajemman oppimäärän koe perustuu lukion opetussuunnitelmien perusteiden (2015 ja 2019) B2-oppimäärään eikä siten ole A-kielen oppimäärän mukaisesti laadittu vaativampi koe. Latinan kielen laajemman oppimäärän koe järjestetään vieraan kielen lyhyen oppimäärän koepäivänä. Latinan kielen laajemman

oppimäärän koe järjestetään viimeisen kerran ylioppilastutkinnossa keväällä 2025. Syksystä 2025 alkaen latinan kielessä järjestetään ainoastaan lyhyen oppimäärään perustuva koe.

Kokelas saa lukio-opinnoistaan riippumatta valita, osallistuuko hän pitkän vai lyhyen oppimäärän mukaiseen kokeeseen.

Keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitettuun tutkintoon kokelas voi sisällyttää vieraan kielen kokeena saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen (L502/2019, 11 §). Tutkintoon vaadittavana kokeena vieraan kielen kokeen sijasta suoritettuna saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen katsotaan vastaavan vaativamman tason koetta (L 502/2019, 10 §).

1.2.5 Matematiikan koe

Kokelas saa tutkinnossa suorittaa matematiikan pitkään tai lyhyeen oppimäärään perustuvan kokeen riippumatta siitä, minkä oppimäärän mukaan hän on matematiikkaa lukiossa opiskellut.

1.2.6 Reaaliaineiden kokeet

Reaaliaineissa järjestetään kokeet uskonnossa, elämänkatsomustiedossa, psykologiassa, filosofiassa, historiassa, yhteiskuntaopissa, fysiikassa, kemiassa, biologiassa, maantieteessä ja terveystiedossa. Uskonnon kokeet järjestetään evankelisluterilaisessa ja ortodoksisessa uskonnossa (A 612/2019, 4 §).

Kokelas voi suorittaa sekä evankelisluterilaisen uskonnon kokeen että ortodoksisen uskonnon kokeen, mikäli hän täyttää osallistumisoikeuden vaatimukset (ks. 1.3. Osallistumisoikeus). Keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitetun tutkinnon viiteen vaadittavaan kokeeseen voi sisällyttää vain yhden uskonnon kokeen.

1.3 Osallistumisoikeus

1.3.1 Lukion opiskelija

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua ylioppilastutkinnon kokeeseen opiskeltuaan valtioneuvoston tuntijakoa koskevassa asetuksessa säädetyt pakolliset opinnot oppiaineessa, jonka kokeeseen hän osallistuu (L 714/2018). Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua reaaliaineen kokeeseen aineessa, jossa ei ole pakollisia opintoja, opiskeltuaan kaksi kurssia (neljä opintopistettä) oppiaineen opintoja. Jos vieraan kielen koe perustuu oppimäärään, jossa ei ole pakollisia opintoja, lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua kokeeseen opiskeltuaan kolme kurssia (kuusi opintopistettä) oppiaineen opintoja.

Kokelas voi ilmoittautua suorittamaan koetta ennen kuin hän on saavuttanut osallistumisoikeuden, jos on odotettavissa, että hän saavuttaa oikeuden ennen koetta. Lukio ilmoittaa kokelaalle, mihin päivämäärään mennessä puuttuvien opintojen tulee olla suoritettuna. Kokelaan tulee saavuttaa osallistumisoikeus viimeistään ennen koepäivää. Äidinkielen ja kirjallisuuden kokeessa kokelaan tulee saavuttaa osallistumisoikeus ennen ensimmäiseen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeeseen osallistumista. (L 502/2019, 7 §, L 672/2005, 4 §.)

Rehtorin päätöksellä kokeeseen voi erityisestä syystä osallistua myös lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava, joka ei ole opiskellut kyseisiä opintoja, mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan riittävät edellytykset kokeesta suoriutumiseen (L 502/2019, 7 §). Tämä voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun henkilö on oppinut jonkin kielen ulkomailla tai hänellä on ollut pitkäaikainen sairaus, joka on estänyt opiskelemasta vaadittavia opintoja.

1.3.2 Muu kuin lukion opiskelija

Suomalaisen lukion oppimäärän suorittanut

Ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin saa osallistua henkilö, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän (L 502/2019, 5 §). Jos henkilö suorittaa lukion oppimäärää lukiolain (714/2018) 36 §:ssä tarkoitettuna

erityisenä tutkintona, hän voi ilmoittautua suorittamaan ylioppilastutkintoa vasta suorittuaan koko lukion oppimäärän.

Ulkomaisen lukion oppimäärän suorittanut

Ulkomaisen lukion suorittanut henkilö voi osallistua tutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin, jos hänen suorittamansa lukion oppimäärän voi katsoa vastaavan suomalaisen lukion oppimäärää (L 502/2019, 5 §) eli henkilön koulutusaika on yhteensä 12 vuotta.

Suomalaisen lukion oppimäärän aineopiskelijana osittain suorittanut henkilö

Henkilö, joka on otettu aineopiskelijaksi suorittamaan yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja, voi suorittaa ylioppilastutkinnon kokeita erillisinä (ks. 1.1.6 Erillisten kokeiden suorittaminen).

Ammatillisen tutkinnon suorittanut tai suorittava henkilö

Henkilöllä on vähintään 180 osaamispisteen laajuisen ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavan aiemman tutkinnon perusteella oikeus osallistua ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin ilman lisäopintoja (L 502/2019, 5 §, laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017).

Henkilö, joka suorittaa 180 osaamispisteen laajuista ammatillista perustutkintoa, voi osallistua ylioppilastutkintoon opintojen ollessa vielä kesken. Häneltä edellytetään kuitenkin vähintään 90:ää osaamispistettä vastaavan osaamisen suorittamista ennen tutkintoon osallistumista (L 502/2019, 7 §). Muita suoritettuja opintoja ei edellytetä osallistumisoikeuden saamiseksi.

Jos kokelas, joka suorittaa sekä lukion oppimäärää että ammatillista perustutkintoa, on aloittanut ylioppilastutkinnon suorittamisen ja saanut osallistumisoikeuden kokeeseen lukiossa suoritettujen pakollisten opintojen perusteella, hän ei menetä osallistumisoikeuttaan siirtyessään suorittamaan ainoastaan ammatillista perustutkintoa riippumatta siitä, onko hän koepäivään mennessä suorittanut osallistumiseen vaadittavan osaamisen.

Jos kokelas on suorittanut vähintään kaksivuotisen ammatillisen tutkinnon, jota edeltävinä opintoina on edellytetty perusopetuksen oppimäärää tai ennen

peruskoulu-uudistusta suoritettuja vastaavia opintoja, tai tällaista tutkintoa vastaavat opinnot, kokelas saa oikeuden osallistua ylioppilastutkintoon suoritettuaan Ylioppilastutkintolautakunnan määräämät lisäopinnot (L502/2019, 5 §). Lisäopintoina kokelaalta vaaditaan vähintään kaksi pakollista lukiokurssia (neljä pakollista opintopistettä) niissä oppiaineissa, joiden kokeisiin hän haluaa osallistua. Jos oppiaineessa ei ole kahta pakollista lukiokurssia (neljää pakollista opintopistettä), edellytetään vähintään kahden lukiokurssin (neljän opintopisteen) opiskelua kyseessä olevassa oppiaineessa.

Jos kokelas on suorittanut lyhyemmän kuin kaksivuotisen ammatillisen tutkinnon tai ammatillisen tutkinnon, johon hakeutumiseen on riittänyt perusopetuksen oppimäärää lyhyemmät opinnot (kuten kansakoulun suorittaminen), kokelas ei voi suorittaa ylioppilastutkintoa edes lisäopintojen avulla. Kokelas voi hakeutua oppilaitokseen suorittamaan lukion oppimäärää tai ammatillista perustutkintoa saadakseen osallistumisoikeuden ylioppilastutkintoon, ja hän voi hakea aiemmissa opinnoissa saavutetun osaamisen tunnustamista osaksi uusia opintojaan.

Muualla kuin Suomessa suoritettun ammatillisen tutkinnon perusteella osallistumisoikeutta hakevan henkilön on hankittava Opetushallitukselta lausunto ulkomaisesta ammatillisesta tutkinnosta. Lausunto toimitetaan lukion rehtorille ilmoittautumisen yhteydessä. Lukion rehtori ratkaisee osallistumisoikeutta koskevan asian ylioppilastutkintolain (L 502/2019) 5 §:n mukaisesti. Osallistumisoikeutta hakevalla henkilöllä on oikeus hakea oikaisua rehtorin päätökseen. (L 502/2019, 21 § 1 mom., L 672/2005, 15 § 1 mom.)

1.3.3 Osallistumisoikeuden tarkistaminen

Rehtorin tehtävänä on varmistaa, että kokelas täyttää kokeisiin osallistumiselle säädetyt edellytykset. Lautakunta antaa tarvittaessa neuvontaa mahdollisesti vaadittavien lisäopintojen osalta.

Lukion rehtori voi evätä osallistumisen ylioppilastutkintoon tai siihen kuuluvaan kokeeseen, jos kokelas ei täytä ylioppilastutkintoon osallistumiselle säädettyjä edellytyksiä. Rehtorin tulee antaa

osallistumisoikeuden epäämisestä perusteltu kirjallinen päätös (L 502/2019, 8 §).

Lukion rehtorin päätökseen, jolla rehtori on evännyt osallistumisoikeuden ylioppilastutkintoon tai siihen kuuluvaan kokeeseen, saa kirjallisesti hakea oikaisua aluehallintovirastolta. Aluehallintoviraston päätökseen tässä momentissa tarkoitettussa asiassa haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään. (L 502/2019, 21 § 1 mom., L 672/2005, 15 § 1 mom.)

Jos tutkintoon ilmoittautunut kokelas ei täytä säädettyjä osallistumisehtoja, rehtori on velvollinen ilmoittamaan asiasta lautakunnalle. Ilmoitus tehdään lautakunnan sähköisessä asioinnissa välittömästi viimeisen koepäivän jälkeen. Koe, johon kokelas on ilmoittautunut mutta johon hän ei ole saanut osallistumisoikeutta, poistetaan lautakunnassa kokelaan aineyhdistelmästä. Tätä ei katsota kokeen yrittämismerkiksi.

1.3.4 Hyväksytyt kokeet uusiminen ja tutkinnon täydentäminen

Hyväksytyt kokeet saa uusida ilman rajoitusta (L 502/2019, 16 §). Tämä koskee kaikkia kokelaita riippumatta siitä, milloin koe on suoritettu. Uusiminen koskee vain luvussa 1.2 mainittuja kokeita.

Uudelleen aloitettuun tutkintoon sisällytettyä, hyväksytysti suoritettua koetta (ks. 1.1.5 Tutkinnon aloittaminen uudelleen hylätyn tutkinnon jälkeen) tai erilliskokeena suoritettua, tutkintoon sisällytettyä koetta (ks. 1.1.6 Erillisten kokeiden suorittaminen) uusittaessa sovelletaan uusintasuoritukseen tässä luvussa ja luvussa 1.3.5 kuvattuja hyväksytyt tai hylätyn kokeen uusimista koskevia määräyksiä samalla tavalla kuin muihin tutkinnon osana suoritettuihin kokeisiin. Alkuperäinen hyväksytyt kokeen sisällytys pysyy kuitenkin voimassa voimassaoloajan loppuun uusimisesta huolimatta.

Ylioppilastutkinnon hyväksytysti suorittanut henkilö voi täydentää tutkintoa sellaisten oppiaineiden kokeilla, jotka eivät sisälly hänen suorittamaansa tutkintoon, ja sellaisten oppiaineiden kokeilla, jotka ovat eritasoisia kuin hänen suorittamaansa tutkintoon sisältyvät samojen oppiaineiden kokeet (L

502/2019, 17 §). Täydentäminen on mahdollista sen jälkeen, kun tutkinto on suoritettu. Tutkinnon tulee olla valmis ennen ilmoittautumisajan umpeutumista. Täydentämisen ajankohdalle ei ole muita rajoituksia. Tutkinnon täydentäminen ei edellytä kyseisen aineen tai oppimäärän suoritettuja opintoja.

Kokelas, joka on suorittanut hyväksytysti vanhan muotoisen reaalikokeen, voi täydentää tutkintoaan yhdellä tai useammalla reaaliaineen kokeella.

Lukiokoulutuksen järjestäjä on velvollinen järjestämään ylioppilastutkinnon kokeet myös koulutuksen järjestäjän lukiossa aiemmin ylioppilastutkinnon suorittaneelle henkilölle, joka uusii tutkintoon sisältyvän kokeen tai täydentää tutkintoaan. Lisäksi koulutuksen järjestäjä on velvollinen järjestämään kokeet henkilölle, joka on aiemmin opiskellut koulutuksen järjestäjän lukiossa ja suorittaa erillisen kokeen. Jos koulutuksen järjestäjä ei enää järjestä lukiokoulutusta, on henkilöllä oikeus suorittaa koe asuinpaikkaansa lähinnä olevassa lukiossa. Koulutuksen järjestäjän tulee toimintaedellytysten salliessa järjestää ylioppilastutkinnon kokeet myös muille henkilöille. (L 502/2019, 4 §.) Koulutuksen järjestäjä sijoittaa uusijat eri lukioihin ja toimipisteisiin oman harkintansa mukaan ja tiedottaa heitä suorituspaikasta ja muista käytännön järjestelyistä.

1.3.5 Hylätyn kokeen uusiminen

Hylätyn kokeen voi uusida kolme kertaa tutkinnon suorittamisen aikana (L 502/2019, 16 §). Tämä koskee kaikkia kokelaita riippumatta siitä, milloin koe on suoritettu.

Jos kokelas tulee ensimmäisen kerran hylätyksi tutkintoon vaadittavassa kokeessa kolmannella tutkintokerralla, hän saa uusia hylätyn kokeensa kolme kertaa kolmen seuraavan tutkintokerran aikana. Pisimmillään tutkinnon suorittaminen voi siten ulottua kuuteen tutkintokertaan.

Jos kokelas on valinnut vaativamman tason kokeen aineessa, jossa on kahden tason mukaisia kokeita, tai toisen kotimaisen kielen kokeena suoritettavan äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen tai vieraan kielen kokeena suoritettavan

saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen ja saanut koesuorituksesta hylätyn arvosanan, hän voi kokeen uusiessaan vaihtaa sen tason (L 502/2019, 16 §). Syksyllä 2021 tai aiemmin aloitettua tutkintoa suoritettaessa lyhyempään oppimäärään perustuvan kokeen suorittaminen katsotaan alkuperäisen kokeen uusimiseksi. Keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitettua tutkintoa suoritettaessa lyhyempään oppimäärään perustuvan kokeen suorittaminen katsotaan ensisijaisesti uuden oppimäärän suorittamiseksi. Jos kokelaalla ei ole enää oikeutta lisätä uutta eri oppimäärän koetta tutkintoonsa, lyhyempään oppimäärään perustuvan kokeen suorittaminen katsotaan alkuperäisen kokeen uusimiseksi. Syksyllä 2021 tai aiemmin aloitetussa tutkinnossa kokeen tason vaihtaminen edellyttää, että kokelaan pakollisiin kokeisiin sisältyy yksi vaativamman tason koe. Keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitetussa tutkinnossa kokeen tason vaihtaminen edellyttää, että tutkintoon vaadittaviin viiteen kokeeseen sisältyy edelleen vähintään yksi vaativamman tason koe.

Jos kokelas on osallistunut äidinkielen ja kirjallisuuden kokeeseen mutta tullut siinä hylätyksi, hän saa halutessaan uusia hylätyn kokeen osallistumalla suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kokeeseen, jos hänellä on oikeus suorittaa kyseinen koe.

Ylioppilastutkinnon hyväksytysti suorittanut voi uusia hylättyä koetta rajoituksetta (L 502/2019, 16 §). Tutkinnon tulee olla valmis ennen ilmoittautumisajan umpeutumista.

1.4 Ilmoittautuminen

Kokelaan tulee ilmoittautua kutakin tutkintokertaa ja koetta varten siihen lukioon, jossa hän aikoo suorittaa kokeen. Kokelas voi yhdellä tutkintokerralla ilmoittautua vain yhteen lukioon. Ilmoittautuminen tulee tehdä lukion ohjeiden mukaisesti. Ylioppilastutkintoon ilmoittautuminen voidaan toimittaa allekirjoitetun paperilomakkeen lisäksi myös rehtorin hyväksymällä sähköisellä lomakkeella. Lukio voi päättää muiden varmistamistapojen käyttämisestä allekirjoituksen sijaan. Lukion on hyvä kirjata ilmoittautumisen vahvistamistapa mahdollisten ristiriitojen varalta.

Ilmoittautumistiedot voi toimittaa esimerkiksi kouluhallinto-ohjelman kirjautumista vaativalla lomakkeella. Sähköisesti lähetettyjen tietojen vahvistamiseen voi käyttää ohjauskeskustelua tai jotakin muuta tapaa, jonka avulla voidaan vahvistaa ilmoittautumistiedot kokelaan antamiksi.

Ilmoittautumistiedoista tulee selvittää, suorittaako kokelas ylioppilastutkintoa, onko hän kokeen uusija tai tutkinnon täydentäjä vai suorittaako hän erillisen kokeen suorittamatta ylioppilastutkintoa. Ilmoittautumisesta on käytävä ilmi kokeen taso sekä suoritetaanko ennen kevättä 2022 aloitetussa tutkinnossa koe pakollisena vai ylimääräisenä. Kunkin kokelaan ilmoittautumislomake ja hajautussuunnitelma säilytetään lukiossa vähintään kahden vuoden ajan mahdollisia tarkistuksia varten.

Kokelaan, joka haluaa osallistua keväällä järjestettävään tutkintoon, on ilmoittauduttava viimeistään edellisen vuoden joulukuun 1. päivänä. Syksyn tutkintoon on ilmoittauduttava viimeistään kesäkuun 5. päivänä. Lukio voi pyytää kokelaita ilmoittautumaan aikaisempaan ajankohtaan mennessä, jotta ilmoittautumiset ehditään käsitellä lukiossa. Lukion tulee kuitenkin ottaa vastaan ilmoittautumisia lautakunnan määräämään päivämäärään asti.

Tutkintoa täydentävän, kokeita uusivan tai erillisiä kokeita suorittavan kokelaan tulee ilmoittautua kutakin suoritettavaa koetta varten siihen lukioon, jossa hän aikoo suorittaa kokeen (L 502/2019, 8 §). Ilmoittautuminen tulee tehdä lukion ohjeiden mukaisesti.

Tutkintotodistuksen saaminen edellyttää ilmoittautumista tutkinnon suorittajaksi. Erillisiä kokeita suorittamalla ei voi saada ylioppilastutkintotodistusta.

1.4.1 Ilmoittautumisen sitovuus

Tutkintoon ilmoittautuminen on sitova. Tutkintoa tai erillisiä kokeita suorittamaan ilmoittautunut kokelas on velvollinen maksamaan ylioppilastutkintoon liittyvät maksut (Vrt. 2.2.2 Koekohtaisten maksujen palauttaminen).

Jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi, koe katsotaan hylätyksi (L 502/2019, 14 §).

Koetilaisuudessa kokelaan on tarkistettava ennen kokeen alkamista, että hän osallistuu siihen kokeeseen, johon on ilmoittautunut. Mikäli kokelas osallistuu väärään kokeeseen, koe katsotaan hylätyksi.

Syksyllä 2021 tai aikaisemmin aloitettujen tutkintojen osalta kokeen valinta pakolliseksi tai ylimääräiseksi on sitova koko tutkinnon osalta (L 672/2005, 5 §).

Syksyllä 2021 tai aikaisemmin aloitetussa tutkinnossa kokeen vaatavuustason valinta on sitova koko tutkinnon osalta, ellei taso ole vaihdettavissa syistä, jotka on mainittu luvussa 1.3.5 Hylätyn kokeen uusiminen.

Keväällä 2022 tai sen jälkeen aloitetuissa tutkinnoissa kokelas voi ilmoittautua suorittamaan saman aineen eri oppimäärän koetta, jos hänellä on vielä oikeus lisätä uusia kokeita tutkintoonsa. Jos uuden oppimäärän lisääminen ei ole mahdollista, kokeen tason voi olla vaihdettavissa luvussa 1.3.5 Hylätyn kokeen uusiminen mainituista syistä.

1.4.2 Ilmoittautumisen peruuttaminen ja mitätöinti

Kokelas voi kirjallisesti peruuttaa ilmoittautumisensa, jonka rehtori on hyväksynyt, viimeistään lautakunnan määräämänä ilmoittautumisajan päättymispäivänä. Kokelas jättää peruutusilmoituksen lukion rehtorille.

Ylioppilastutkintolautakunta voi hakemuksesta erityisen painavasta syystä mitätöidä tutkintoon kuuluvaan kokeeseen tai erilliseen kokeeseen tehdyn sitovan ilmoittautumisen (L 502/2019, 8 §, L 672/2005, 5 §). Painaviksi syiksi lautakunta on katsonut esimerkiksi sairauden, ulkomailla tapahtuvan opiskelun tai työskentelyn sekä varusmiespalveluksesta aiheutuvan erityisen esteen. Hakemukseen on liitettävä todistus esteestä, esimerkiksi lääkärintodistus, josta sairaus ja työkyvyttömyysaika ilmenevät, todistus ulkomailla opiskelusta tai ulkomailla työskentelystä kokeiden aikana tai todistus siitä, että varusmiehelle ei ole myönnetty lomaa tutkintoon osallistumista varten. Opiskelu tai työskentely kotimaassa tai pelkkä varusmiespalvelus ei riitä perusteeksi ilmoittautumisen mitätöintiin.

Ilmoittautuminen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeeseen voidaan mitätöidä, jos kokelas on lautakunnan hyväksymän syyn perusteella estynyt osallistumasta saman tutkintokerran toiseen tai molempiin kokeisiin.

Koetta, johon ilmoittautuminen on mitätöity, ei lasketa kyseisen aineen kokeen suorituskerraksi. Ilmoittautumisen mitätöinti ei pidennä tutkinnon suorittamiselle säädettyä aikaa. Jos kokelaan kaikki ensimmäisen tutkintokerran kokeiden ilmoittautumiset mitätöidään, tutkinnon suorittaminen alkaa vasta kun kokelas ilmoittautuu seuraavan kerran suorittamaan ylioppilastutkinnon kokeita.

Jos ilmoittautuminen mitätöidään eikä kokelas ole osittainkaan osallistunut kokeeseen, kokeesta ei peritä koekohtaista maksua tai peritty maksu palautetaan lautakunnan määräämässä ajassa tehdystä hakemuksesta. (L 502/2019, 20 §, L 672/2005, 5 §) (Vrt. 2.2.2 Koekohtaisten maksujen palauttaminen.)

1.4.3 Ilmoittautuminen määräajan päätyttyä

Ylioppilastutkintolautakunta voi kokelaan sairauden tai muun siihen rinnastettavan erityisen painavan syyn vuoksi hyväksyä määräajan päätyttyä tapahtuneen ilmoittautumisen (L 502/2019, 8 §, L 672/2005, 5 §).

Hakemukseen tulee liittää lukion lausunto, josta ilmenee, miksi kokelas ei ole ilmoittautunut ajoissa ja miksi hänelle olisi tärkeää päästä osallistumaan kyseisen tutkintokerran kokeisiin.

Hakemuksesta tulee käydä ilmi, mihin kokeisiin kokelas haluaa ilmoittautua, kokeiden taso ja tieto siitä, suorittaako kokelas kokeet maksuttomasti. Lisäksi tulee tarvittaessa käydä ilmi, suorittaako kokelas tutkintoa lukion oppimäärän, ammatillisen perustutkinnon vai muun koulutuksen pohjalta ja jos kokelas suorittaa kokeita maksuttomasti, myös tieto siitä, mitkä kokeet kokelas suorittaa maksuttomasti. Ennen kevättä 2022 aloitetuissa tutkinnoissa ilmoitetaan myös tieto siitä, suoritetaanko kokeet pakollisina vai ylimääräisinä. Hakemukseen voi lisäksi liittää asiaa tukevia asiakirjoja, esimerkiksi kopion kokelaan tutkinnon hajautussuunnitelmasta tai lääkärinlausunnon.

Jos lautakunta hyväksyy kokelaan hakemuksen, kokelaan tulee jättää kirjallinen ilmoittautuminen lukiolle (Vrt. 1.4 Ilmoittautuminen).

1.4.4 Muutos ilmoittautumistietoihin

Syksyllä 2021 tai aikaisemmin aloitetuissa tutkinnoissa lautakunta voi hyväksyä muutoksen ilmoittautumiseen sisältyviin tietoihin, jos ilmoittautumisessa on todistettavasti tapahtunut virhe (L 672/2005, 5 §).

Keväällä 2022 tai myöhemmin aloitetuissa tutkinnoissa lautakunta voi kokelaan sairauden tai muun siihen rinnastettavan erityisen painavan syyn vuoksi hyväksyä muutoksen ilmoittautumiseen sisältyviin tietoihin, jos ylioppilastutkinnon suorittaminen hyväksytysti sitä edellyttää tai siihen on muu erityisen painava syy (L 502/2019, 8 §).

Hakemukseen on liitettävä kokelaan ilmoittautumislomake tai siitä otettu kopio sekä erityisen painavaa syytä kuvaava lausunto. Tutkinnon hajautussuunnitelma on hyvä liittää mukaan hakemukseen.

1.4.5 Lukiota vaihtavat kokelaat

Jos kokelas vaihtaa lukiota ilmoittautumistietojen siirron jälkeen, lukio, josta kokelas lähtee ja lukio, johon kokelas siirtyy, sopivat siirrosta keskenään. Kokelaan siirto tehdään tutkintopalvelusta saatavan siirtokoodin avulla. Lukio, joka on ilmoittanut kokelaan tutkintoon ja josta kokelas siirtyy, antaa kokelaan siirtokoodin vastaanottavalle lukiolle. Siirtokoodin avulla vastaanottava lukio voi nähdä ja hyväksyä vastaanotettavaksi kokelaan ilmoittautumisen tutkintoon. Ilmoittautumisen siirron jälkeen vastaanottava lukio vastaa kokelaan osalta kaikista tutkinnon järjestämiseen liittyvistä asioista, mukaan lukien alustavasta arvostelusta ja mahdollisten todistusten jakamisesta. Lukio, josta kokelas siirtyy, vastaa kokelaan tutkinnon järjestämisestä koskevista asioista, kunnes uusi lukio on hyväksynyt ilmoittautumistiedon siirron.

Ilmoittautumisen siirtäminen toiseen lukioon ei ole mahdollista enää sen jälkeen, kun tutkintokerran kokeet ovat alkaneet.

Kokelas, joka ei ole vaihtamassa lukiota, voi suorittaa kokeen toisen lukion koetiloissa ilman ilmoittautumistietojen siirtoa. Tällöin lukio, joka on toimittanut ilmoittautumistiedot lautakuntaan, vastaa alustavasta arvostelusta ja muista kokelaan tutkinnon järjestämiseen liittyvistä asioista. (Ks. 2.1.4 Yhteiset koetilaisuudet)

1.5 Koetarvikkeet ja koesuoritukset

1.5.1 Kokelaan tietokone ja lisälaitteet

Kokelaan velvollisuus on huolehtia, että hänellä on kokeessa mukanaan kokelaan tietokonetta koskevan ohjeen (ks. liite 2) mukainen tietokone, virtajohto ja langalliset kuulokkeet sekä kokeessa tarvitsemansa sallitut lisälaitteet ja niiden mahdollisesti vaatimat adapterit. Kokelaan tulee osata käynnistää tietokoneensa lautakunnan toimittamalta USB-muistilta. Lukion on järjestettävä kokelaille riittävästi harjoittelumahdollisuuksia tietokoneen käynnistämiseen. Halutessaan kokelas voi käyttää tietokoneessaan lisälaitteita: näppäimistöä, langallista hiirtä tai muuta vastaavaa osoitintyökäluä. Tietokoneiden verkkoliikenne saattaa vaatia USB-liitäntäisiä lisälaitteita, kuten Ethernet- tai WLAN-adaptereita. Tarvittavien laitteiden liittäminen saattaa vaatia USB-toistimen (USB-hubin) käyttöä. Lisälaitteet eivät saa sisältää kokelaan koesuoritusta edistäviä aineistoja tai toimintoja (esim. oikoluku). Langattomien lisälaitteiden käyttö on kokonaan kielletty. Myös lisälaitteet, joissa on mahdollisuus langattomaan käyttöön (esim. Bluetooth-laitteet), on kielletty.

Tietokoneet ja lisälaitteet eivät saa häiritä muita kokelaita. Kokeen valvojilla on oikeus estää häiritsevien laitteiden käyttö. Lukion rehtori voi tarvittaessa vaatia, että lisälaitteet tarkistetaan etukäteen. Rehtori tai koetilaisuuden valvoja voi tarvittaessa määrätä kokelaan käyttämään lukion tietokonetta oman tietokoneensa sijasta.

1.5.2 Muut tarvikkeet ja apuvälineet

Kokelas voi käyttää luonnospaperia (A3 taitettuna tai niiden puolikkaita) vastauksen luonnosteluun. Lukio antaa paperit valmiina kokelaille.

Luonnospapereissa tulee olla lukion nimi ja numero painettuna tai leimattuna sekä kokelaan nimikirjoitus ja nimen selvennös (täydellinen nimi).

Kokelas voi halutessaan tuoda koetilaan muistiinpanojen ja luonnosten tekemistä varten tavanomaisia välineitä, kuten kyniä, viivoittimia, harppeja jne. Kokelas ei saa itse tuoda mukanaan koetilaan mitään papereita tai eväskääreitä. Kokelas voi halutessaan tuoda koetilaisuuteen henkilökohtaiseen hygieniaan liittyviä tarvikkeita, kuten nenäliinoja ja kuukautissuojia, jos ne ovat avaamattomissa pakkauksissa. Kokelaan mukanaan tuomat tarvikkeet eivät saa sisältää kokelaan koesuoritusta edistäviä aineistoja tai muita tietoja. Valvojalla on oikeus tarkistaa pakkaukset.

Kokeisiin ei saa tuoda muita kuin lautakunnan hyväksymiä apuvälineitä. Kokeissa sallitut apuvälineet on määritelty näissä määräyksissä, koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamista koskevilla määräyksillä (luku 2 Järjestelyt, jotka eivät edellytä erillistä hakemusta tai päätöstä) ja lautakunnan antamissa koekohtaisissa määräyksissä. Lautakunta voi tutkintokertakohtaisesti erikseen antaa tarkempia ohjeita kokeissa sallituista tai kielletyistä välineistä ja varusteista.

1.5.3 Koesuoritukset ja suoritusten luonnokset

Kunkin kokeen koekohtaisissa määräyksissä, kokeen alussa ja koetehtävien yhteydessä annetaan tarkemmat ohjeet siitä, miten koetehtäviin vastataan.

Kokelaan on kirjoitettava vastaus koetehtävässä osoitettuun tilaan. Kokelas voi luonnostella samanaikaisesti vastauksia useampaan koetehtävään. Ennen kokeen päättämistä kokelas valitsee koetehtävien vastauksista ne, jotka hän haluaa jättää arvosteltavaksi. Mikäli kokelas ei halua, että hänen vastauksensa arvostellaan, hänen on koetilaisuudessa poistettava kaikki sisältö kyseisen tehtävän vastauskentistä. Koetilaisuuden jälkeen suoritusta ei voi mitätöidä, vaan se lähetetään lautakuntaan arvosteltavaksi.

Kaikki kokelaan kokeessa käyttämät paperit tulkitaan luonnoksiksi. Luonnoksia ei oteta arvostelussa huomioon (ks. 2.5 Lukiossa arkistoitavat asiakirjat).

1.6 Vilppi ja tutkintojärjestyksen rikkominen

Kokelaan tulee olla ennen tutkintoon osallistumista selvillä siitä, mitä seuraamuksia on vilpillisestä menettelystä, vilpin yrityksestä, tutkintojärjestyksen rikkomisesta tai koetilaisuuden häirinnästä teknisten laitteiden avulla tai muulla tavoin.

Vilppi ja tutkintojärjestyksen rikkominen liittyvät lähinnä yksittäiseen kokelaaseen itseensä. Digitaalisen tutkinnon toimeenpanoon kohdistuva häirintä voi puolestaan kohdistua suureenkin kokelasjoukkoon. Digitaalisen kokeen koetilaisuuden häirinnän yhteydessä tulee siten sovellettavaksi rikoslaki (39/1889) mahdollisine sakon ja vankeuden uhkineen. Lisäksi tulevat sovellettavaksi vahingonkorvausvelvollisuus ja rikosperusteinen menettämisseuraamus. Digitaalisen kokeen koetilaisuuden häirintä voidaan määritellä rikoslaissa tapauksen mukaan esimerkiksi datavahingonteoksi, tietoliikenteen häirinnäksi, tietojärjestelmän häirinnäksi, tietomurroksi, vaaran aiheuttamiseksi tietojenkäsittelylle tai viestintäsalaisuuden loukkaukseksi. Kaikista edellä mainitun kaltaisista tahallisista digitaalisen kokeen koetilaisuuden häiritsemisepäilyistä on tehtävä rikosilmoitus poliisille.

Jos kokelas häiritsee koetilaisuutta tai muuten rikkoo järjestystä koetilaisuudessa, eikä rehtorin tai opettajan kehotuksesta huolimatta lopeta menettelyä, hänen koesuorituksensa katsotaan hylätyksi. Jos menettely on toistuvaa tai aiheuttaa merkittävää haittaa muiden kokelaiden koesuorituksille, kokelaan kaikki tutkintokerran koesuoritukset katsotaan hylätyiksi ja hän menettää oikeutensa osallistua myöhempisiin saman tutkintokerran kokeisiin. Jos menettely on erityisen vakavaa ja haitallista, kokelas menettää lisäksi oikeutensa osallistua seuraavan tutkintokerran kokeisiin. (L 502/2019, 15 §)

Koetilaisuutta häiritsevä kokelas voidaan määrätä poistumaan tilaisuudesta. Jos kokelas ei noudata poistumismääräystä, rehtori tai opettaja voi poistaa kokelaan siten kuin lukiolain (714/2018) 43 §:ssä säädetään (L 502/2019, 15 §).

Jos kokelas syyllistyy kokeessa vilpilliseen menettelyyn tai vilpin yritykseen taikka avustaa siinä, kaikki hänen koesuorituksensa kyseiseltä

tutkintokerralta katsotaan hylätyiksi ja hän menettää oikeutensa osallistua myöhempiin saman tutkintokerran kokeisiin. Jos menettely on toistuvaa tai muuten erityisen vakavaa ja haitallista, kokelas menettää lisäksi oikeutensa osallistua seuraavan tutkintokerran kokeisiin. (L 502/2019, 15 §.)

Rehtori vastaa vilpillistä menettelyä ja järjestyksen rikkomista koskevan asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä. Lautakunta neuvoo tarvittaessa kysymyksissä, jotka koskevat vilpillisen menettelyn ja järjestyksen rikkomisen selvittämistä. Ennen seuraamuksen määräämistä kokelaalle on ilmoitettava, mistä teosta häntä epäillään ja miten asian käsittely etenee, häntä on kuultava todistajan läsnä ollessa ja asiasta on hankittava muu tarpeellinen selvitys (L 502/2019, 15 §). Rehtorin on syytä kiinnittää riittävästi huomiota epäillyn vilppitapauksen tutkintaan. Kokelaiden ja valvojien kuuleminen tulee järjestää asianmukaisesti todistajan läsnä ollessa. Kuulemistilaisuudesta on pidettävä pöytäkirjaa, jonka kaikki läsnä olevat allekirjoittavat välittömästi tilaisuuden päättyessä.

Päätöksen seuraamuksen määräämisestä tekee lukion rehtori. Päätöksen siitä, että kokelas menettää oikeutensa osallistua meneillään olevaa tutkintokertaa seuraavan tutkintokerran kokeisiin, tekee kuitenkin koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin. (L 502/2019, 15 § 4 mom.)

Rehtorin tai monijäsenisen toimielimen päätös seuraamuksen määräämisestä on annettava kirjallisesti tiedoksi kokelaalle, jota se koskee (hallintolaki 434/2003, 43 §). Päätökseen on liitettävä valitusosoitus. Rehtorin tulee toimittaa päätös viipymättä tiedoksi lautakunnalle. Päätöksen saatua lainvoiman rehtorin tulee ilmoittaa siitä lautakunnalle.

Päätökseen, jolla rehtori tai koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin on määrännyt seuraamuksen tutkintojärjestyksen rikkomisesta tai vilpillisestä menettelystä, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Päätös pannaan täytäntöön tehdystä valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomaisen kiellä täytäntöönpanoa. Valitus päätöksestä on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (L 502/2019, 21 §)

Jos päätös kumotaan, ilmoittautuminen niihin kokeisiin, joihin henkilö on jäänyt rehtorin päätöksen jälkeen osallistumatta, mitätöityy ilman hakemusta ja koekohtaiset maksut palautetaan. Hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi valituksen hyväksyessään päättää, että kokelas saa aloittaa tutkinnon suorittamisen alusta. (L 502/2019, 21 §)

Jotta tilaisuuksia vilppiin olisi tutkinnon kokeissa mahdollisimman vähän, tulee rehtorin kiinnittää asiaan vakavaa huomiota suunnitellessaan tutkinnon toimeenpanoa lukiossa. Erityisesti riittävän valvonnan järjestäminen koetilaisuuksiin on tärkeää. Koska sekä todetut että epäillyt vilppitapaukset ovat usein liittyneet WC-käynteihin, on syytä pitää kokelaille varattuina kahta tai useampaa WC:tä, joihin valvoja vie kokelaat sattumanvaraisesti. Digitaalista koetta suorittavan kokelaan on WC-käynnin aikana käytettävä tietokoneessaan näytönsuojaa tai näytönsäästäjää tai varmistettava muulla tavoin, ettei hänen käyttämänsä tietokoneen näyttöä voi lukea.

Matkapuhelimet ja muut elektroniset laitteet (esimerkiksi älykellot), paitsi lautakunnan sallimat välineet, ovat kiellettyjä. Niiden tuominen koetiloihin on lautakunnan määräysten vastaista. (Vrt. 1.5.1 Kokelaan tietokone ja lisälaitteet ja 1.5.2 Muut koetarvikkeet ja apuvälineet.) Koetilanteessa on sallittua käyttää ainoastaan koetehtävissä annettua aineistoa ja muita koejärjestelmässä valmiina olevia kokelaan käyttöön tarkoitettuja ohjelmistoja ja aineistoja (esim. käyttöohjeet, taulukkoaineistot). Muiden aineistojen käyttö tai käytön yritys katsotaan vilpilliseksi menettelyksi. Kokelas ei saa kokeen aikana olla yhteydessä muihin tahoihin valvojia lukuun ottamatta ilman erillistä päätöstä (ks. erillinen määräys Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen ylioppilastutkinnossa, 4.7 Avustajan käyttö). Yhteys tai yritys yhteyden ottamiseksi katsotaan vilpilliseksi menettelyksi. Kokelaan tietokoneen näytön näyttäminen toiselle kokelaalle katsotaan myös yritykseksi yhteyden ottamiseen.

Kokelaan tietokoneen käynnistäminen kokeen aikana muuhun kuin lautakunnan määräämään järjestelmään (pois lukien lautakunnan määräämän järjestelmän käynnistämiseen vaadittavat väliaikaiset toimenpiteet) tai yritykset siihen katsotaan vilpilliseksi menettelyksi.

Kokelaan tietokoneen muodostama yhteys tai yritys muodostaa yhteyttä muuhun kuin koetilan verkon kautta koetilan palvelimiin katsotaan myös vilpilliseksi menettelyksi.

Kokeesta poistuminen ennen lautakunnan sallimaa aikaa mahdollistaa koesalaisuuteen kuuluvien tietojen välittämisen ja se katsotaan vilpin yritykseksi.

1.7 Koesuoritusten arvostelu

1.7.1 Kokeesta pois jääminen tai tyhjän koesuorituksen jättäminen

Jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi, koe katsotaan hylätyksi (L 502/2019, 14 §). Tällaista koetta ei voi kompensoida (ks. 1.1.7 Tutkinnon suorittaminen hylätyllä kokeella (kompensaatio)). Jos kokelaalla on tutkinnon hajautuskertoja jäljellä, hän voi ilmoittautua uusimaan kyseisen kokeen.

Jos äidinkielen ja kirjallisuuden kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta jompaankumpaan kokeen osaan, joko lukutaidon kokeeseen tai kirjoitustaidon kokeeseen, tai ei jätä kummassakin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen osassa koesuoritusta arvosteltavaksi, äidinkielen ja kirjallisuuden koe katsotaan hylätyksi.

1.7.2 Alustava arvostelu

Koesuoritukset tarkastaa ja arvostelee alustavasti lukiokoulutuksen järjestäjän osoittama asianomaisen aineen opettaja (L 502/2019, 18 §). Kokelaan koesuoritusten alustavasta arvostelusta vastaa se koulutuksen järjestäjä, jonka lukioon kokelas on ilmoittautunut, riippumatta siitä, missä kokelas suorittaa itse kokeen. Jos jonkin aineen alustavaan arvosteluun

Alustavien hyvän vastausten piirteiden julkaisemisen jälkeen opettajat, opettajajärjestöt ja muut tahot voivat lähettää Ylioppilastutkinto-
lautakunnalle huomioita kokeesta tai arvostelukriteereitä koskevia
ehdotuksia.

osallistuu useampi kuin yksi asianomaisen aineen opettaja, rehtori määrää tarvittaessa tarkemmin arvostelutyön kokelas- tai tehtäväkohtaisesta jakamisesta opettajien kesken. Opettajan on merkittävä suorituksiin virheelliset kohdat. Kunkin kokeen koekohtaisissa määräyksissä on tarkemmat ohjeet arvostelun suorittamisesta. Lautakunta julkaisee koepäivinä alustavat hyvän vastauksen piirteet.

Kokelaan koesuoritukset ovat salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999 24 §, 1 mom. kohta 30). Koesuorituksia on käsiteltävä lukiossa siten, etteivät ne millään tavoin voi vahingoittaa tai joutua muiden kuin asianomaisen opettajan ja rehtorin käsiin.

Koesuorituksia ei saa kopioida tai tulostaa tutkintopalvelusta. Kielto ei koske arvostellun koesuorituksen tulostamista kokelaalle lopullisen arvostelun tulosten julkaisemisen jälkeen. Muu kuin asianomainen opettaja tai rehtori ei saa nähdä koesuorituksia. Opettaja saa katsella ja arvostella vain niiden kokeiden suorituksia, jotka rehtori on määrännyt hänelle arvosteltavaksi. Tutkintopalvelun arvostelunäkymän käyttöoikeuksia ei saa antaa henkilöille, joilla ei ole oikeutta arvostella kyseisen lukion koesuorituksia. (Vrt. 2.4. Esteellisyys ja tutkintopalvelun käyttöoikeudet.)

Alustavan arvostelun valmistuttua rehtori tai opettaja lähettää arvostelun lautakuntaan. Ennen arvostelun lähettämistä tulee varmistua siitä, että kyseisen kokeen arvostelu on lukion osalta valmis.

Lukion on toimitettava koesuoritukset alustavasti arvosteltuina lautakunnalle viikon kuluessa kunkin kokeen suorittamisesta, ellei lautakunta ole antanut muita ohjeita aikataulusta. Lautakunta ilmoittaa äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen alustavan arvostelun aikataulun erikseen jokaiselle tutkintokerralle. Jos yksittäisellä opettajalla on reaaliaineessa alustavasti arvosteltavina vähintään 21 kokelaan suoritukset, ne on toimitettava lautakunnalle viimeistään kahden viikon kuluessa kokeen suorittamisesta. Jos yksittäisellä opettajalla on muussa kuin reaaliaineessa alustavasti arvosteltavina vähintään 41 kokelaan suoritukset, ne on toimitettava lautakunnalle viimeistään kahden viikon kuluessa kokeen suorittamisesta. Jos yksittäisellä opettajalla on alustavasti arvosteltavina

kahden tai useamman aineen suorituksia, lasketaan aineiden koesuoritusten lukumäärät yhteen. Poikkeustilanteissa rehtori voi neuvotella lautakunnan kanssa poikkeavasta aikataulusta ainekohtaisesti.

Jos koulutuksen järjestäjä ei pysty osoittamaan kyseisen oppiaineen opettajaa, joka voisi arvostella suorituksen, alustava arvostelu tehdään Ylioppilastutkintolautakunnassa (L 502/2019, 18 §). Alustava arvostelu tehdään tällaisessa tapauksessa siten, että vähintään kaksi sensoria arvostelee suorituksen lopullisen arvostelun yhteydessä.

Lukio ilmoittaa alustavan arvostelun tehtäväkohtaiset tulokset kokelaille. Kun alustavan arvostelun tulokset ilmoitetaan, on syytä korostaa, että annetut pistemäärät ovat suuntaa antavia. Tyypillisesti lopullisia arvostelukriteereitä muutetaan ja täsmennetään alustavista, mikä vaikuttaa lopulliseen arvosteluun. Alustavan arvostelun tuloksista ilmoitettaessa koesuorituksia ei saa näyttää kokelaille (L 621/1999, 11 § kohta 3).

1.7.3 Lopullinen arvostelu ja tulosten julkaiseminen

Koesuoritukset tarkastaa ja arvostelee lopullisesti Ylioppilastutkintolautakunta (L 502/2019, 18 §). Lautakunnan sensorit arvostelevat kaikki suoritukset ja antavat niistä pistemäärän kussakin ainejaoksessa yhteisesti päätettyjen arvostelukriteerien mukaisesti. Arvosanojen pisterajat lautakunta päättää kullakin tutkintokerralla erikseen sitten, kun arvostelutyö on saatu päätökseen.

Lautakunta toimittaa tutkintotulokset heti niiden valmistuttua kaikille lukioille yhtä aikaa. Tulokset saa ilmoittaa kokelaille heti, kun ne ovat saapuneet lukioon. Tulokset ja kokelaan arvostellut koesuoritukset annetaan kokelaalle ja alle 18-vuotiaan kokelaan huoltajalle nähtäväksi Opetushallituksen Opintopolku-palvelussa.

Kevään tutkinnon tulokset lähetetään viimeistään 25. toukokuuta, syksyn tutkinnon tulokset viimeistään 23. marraskuuta.

Tulosten julkaisemisen yhteydessä lautakunta julkaisee myös lopulliset hyvän vastauksen piirteet, joista ilmenevät perusteet, joiden mukaan arvostelu on suoritettu. Tieto siitä, miten arvosteluperusteita on sovellettu kokelaan

koesuoritukseen, muodostuu kokelaan koesuorituksestaan saamista pisteistä, lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ja lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa annetuista arvostelua koskevista määräyksistä. Koesuorituksessa mahdollisesti olevat opettajien ja sensoreiden merkinnät tai niiden puuttuminen katsotaan muistiinpanoluonteisiksi, eivätkä ne näin ollen suoraan kerro arvosteluperusteiden soveltamisesta koesuoritukseen.

Ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen, jolla koesuoritus on arvosteltu, saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään (L 502/2019, 22 §, ks. 1.7.7 Oikaisuvaatimus).

1.7.4 Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen arvostelussa

Jos kokelaan koesuoritusta on heikentänyt sairaus, vamma tai muu niihin rinnastettava erityisen painava peruste, eikä erityisjärjestelyjen voida katsoa olevan riittäviä turvaamaan kokelaan edellytykset suorittaa koe yhtäläisesti muihin kokelaisiin nähden, voi Ylioppilastutkintolautakunta ottaa tämän arvostelussa huomioon (L 502/2019, 18 § 3 mom.).

Lääkärintodistukset ja muut erityisten henkilötietoryhmien tietoja sisältävät asiakirjat tulee lähettää sähköisen asiointin kautta, salatulla sähköpostilla tai kirjattuna kirjeenä. Lähettämiseen tulee olla kokelaan suostumus.

Ylioppilastutkintolautakunta on antanut erilliset määräykset koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamisesta ylioppilastutkinnossa (ks. myös 2.1.3 Koesuoritusta heikentävän syyn perusteella myönnettävät erityisjärjestelyt).

1.7.5 Kokeessa tapahtuneen häiriön huomioon ottaminen arvostelussa

Häiriöt ja muut ongelmatilanteet pyritään ratkaisemaan koetilanteen aikana. Häiriöstä johtuvaan poikkeavaan arvosteluun suhtaudutaan pidättyvästi, sillä se muodostaa poikkeuksen kokelaiden yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta.

Jos häiriötilanne tai sen selvittäminen on jatkunut pitkään, toistunut tai muuten merkittävästi häirinnyt yhden tai useamman kokelaan suoritusta, lukio tekee tarvittaessa koetilanteen jälkeen hakemuksen kokeessa tapahtuneen häiriön huomioon ottamisesta arvostelussa. Tällaisia häiriöitä

ovat esimerkiksi yli tunnin viivästykset kokeen aikana. Hakemus tehdään valvojlta ja tarvittaessa muilta koetilanteessa olleilta henkilöiltä saatujen tietojen pohjalta (ks. myös liite 4 Valvojan ohje). Hakemus lähetetään lautakuntaan viimeistään kaksi viikkoa tutkintokerran viimeisen koepäivän jälkeen.

Häiriötapauksen vakavuus arvioidaan kokonaisuutena kokelaskohtaisesti hakemuksessa kerrottujen tietojen perusteella. Tarvittaessa lautakunta voi käyttää myös muualta saatuja tietoja häiriötapauksen vakavuuden arvioinnissa.

Häiriötapaukset jaetaan pääsääntöisesti neljään vakavuusluokkaan ja niistä annetaan hyvityspisteitä seuraavan taulukon mukaisesti:

Taulukko 4: Häiriön vakavuusluokat ja niitä vastaavat hyvityspistemäärät.

Kokeen maksimipistemäärä	Vähäinen vaikutus tai häiriö hyvitetty muulla tavoin	Selkeä vaikutus	Suuri vaikutus	Erittäin suuri vaikutus
60 pistettä	ei hyvitystä	1 pistettä	1 pistettä	2 pistettä
120 pistettä	ei hyvitystä	1 pistettä	2 pistettä	3 pistettä
209 pistettä	ei hyvitystä	2 pistettä	4 pistettä	6 pistettä
229 pistettä	ei hyvitystä	2 pistettä	4 pistettä	6 pistettä
299 pistettä	ei hyvitystä	3 pistettä	6 pistettä	8 pistettä

Poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa häiriötilanne on estänyt laajalti kokeen osan suorittamisen, lautakunta voi myöntää hyvityspisteitä myös muulla tavalla.

1.7.6 Tarkistuspyyntö

Jos jokin lautakunnan ilmoittama tutkintotulos vaikuttaa virheelliseltä, rehtori tai asianomaisen aineen opettaja voi esittää tarkistuspyynnön lautakunnalle joko puhelimitse tai kirjallisesti. Tarkistuspyyntö on syytä tehdä heti, kun virheellinen tulos on havaittu. Todetut tekniset virheet ja muut sellaiset virheellisyydet, jotka eivät edellytä luvussa 1.7.7 tarkoitettua oikaisuvaatimusta, lautakunta korjaa välittömästi.

1.7.7 Oikaisuvaatimus

Ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen, jolla koesuoritus on arvosteltu, saa vaatia lautakunnalta oikaisua (L 502/2019, 22 §). Oikaisuvaatimuksen voi tehdä kokelas tai alle 18-vuotiaan kokelaan huoltaja (hallintolaki 434/2003, 14 § 3 mom., 49 b § 2 mom.). Tarvittaessa myös asiamies, joka on valtakirjalla oikeutettu edustamaan kokelasta asiassa, voi tehdä oikaisuvaatimuksen. Valtakirja tai sen jäljennös on tällöin liitettävä oikaisuvaatimukseen (L 434/2003, 12 §).

Oikaisua voi myös vaatia, jos kokelas epäilee, että kokeessa tapahtuneen häiriön, sairauden, vamman, erityisen vaikean elämäntilanteen, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuden tai muun koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamisessa arvostelussa on tapahtunut virhe.

Oikaisuvaatimus on toimitettava lautakuntaan 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin kokeeseen osallistuneella kokelaalla ja myös alle 18-vuotiaan kokelaan huoltajalla on ollut tilaisuus saada tieto arvostelun tuloksesta ja arvosteluperusteiden soveltamisesta kyseisen kokelaan koesuoritukseen henkilökohtaisesti tietoonsa (L 502/2019, 22 §, ks. 1.7.8 Arvostelua koskevien tietojen antaminen). Jos oikaisuvaatimusta ei ole tehty määräajassa, oikaisuvaatimus jätetään tutkimatta.

Oikaisuvaatimuksesta pitää käydä ilmi, mihin tehtäviin tai muuhun kokeen osaan oikaisuvaatimus kohdennetaan ja mikä virhe arvostelussa on. Lisäksi oikaisuvaatimuksessa tulee ilmetä, millä perusteella hakija katsoo, että arvostelussa on tapahtunut virhe ja perustella, millä tavalla virhe tulisi oikaista. Oikaisuvaatimuksessa tulee lisäksi olla kokelaan nimi, lukio, jossa hän on kokeen suorittanut, kokelaan yhteystiedot ja pankkiyhteys, josta ilmenevät tilinumero ja tilin haltijan nimi. (L 434/2003, 49 d §)

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa maksun, joka peritään oikaisuvaatimuksen käsittelystä. Lautakunta palauttaa maksun sen suorittajalle ilmoitettujen tietojen perusteella, jos oikaisuvaatimus johtaa arvosanan tai pelkän pistemäärän korottamiseen.

Oikaisuvaatimus tehdään ensisijaisesti lautakunnan asiointipalvelun kautta, jossa maksu maksetaan lähettämisen yhteydessä. Oikaisuvaatimus voidaan

toimittaa lautakunnalle myös salatulla sähköpostilla tai kirjattuna kirjeenä tai vastaavalla, turvallisella tavalla. Jos oikaisuvaatimus toimitetaan muulla tavalla kuin lautakunnan asiointipalvelun kautta, tulee hakemukseen liittää kuitti maksetusta maksusta. Maksun tulee olla maksettu ennen kuin oikaisuvaatimuksen toimittamisaika on umpeutunut.

Lautakunta määrää oikaisuvaatimuksen käsittelijöiksi vähintään kaksi arvostelijaa, jotka eivät ole aikaisemmin arvostelleet kohteena olevaa koesuoritusta (L 502/2019, 22 §). Arvostelijat tarkistavat, onko oikaisuvaatimuksessa kuvattua ja perusteltua virhettä tapahtunut arvostelussa niissä kohdissa, joihin oikaisuvaatimus kohdennetaan. Jos arvostelussa ei ole tapahtunut kyseistä virhettä arvostelukriteereiden soveltamisessa, arvostelua ei muuteta. Jos virhe on tapahtunut, se korjataan. Oikaisumenettely ei johda alkuperäistä arvosanaa heikompaan arvosanaan eikä alempaan kokonaispistemäärään.

Oikaisumenettelyn tulos ilmoitetaan kokelaalle ja alle 18-vuotiaan kokelaan huoltajalle tai oikaisuvaatimuksen tekijälle, jos oikaisuvaatimuksen on tehnyt joku muu henkilö kuin kokelas tai alle 18-vuotiaan kokelaan huoltaja (L 434/2003, 56 §, A 612/2019, 8 §). Tulos annetaan tiedoksi myös lukiolle (A 612/2019, 8 §).

Kokelaalle annetaan ylioppilastutkintotodistus tai todistus hyväksytyjen kokeiden suorittamisesta sen estämättä, että hänen suoritukseensa on vaadittu oikaisua (A 612/2019, 8 §). Jos arvosana oikaisumenettelyn tuloksena muuttuu, tilalle annetaan maksutta uusi todistus. Kokelas vastaa itse vanhan todistuksen asianmukaisesta hävittämisestä lautakunnan ohjeiden mukaisesti.

1.7.8 Arvostelua koskevien tietojen antaminen

Kokelaan koesuoritukset ovat salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999, 24 § 1 mom. kohta 30). Asianosaisella eli kokeen suorittaneella kokelaalla ja alle 18-vuotiaan kokelaan huoltajalla on oikeus tutustua arvosteltuun koesuoritukseen (L 502/2019, 18 § 4 mom.). Koesuoritukset ovat nähtävissä Opetushallituksen Opintopolku-palvelussa tulosten julkaisemisen jälkeen.

Asianosaiset eivät voi saada tietoa sensorin henkilöllisyydestä ennen kuin tutkinnon arvostelu on lopullinen (L 621/1999, 11 § 1 mom.). Kevään tutkinnon arvostelu on lopullinen 20. kesäkuuta alkaen ja syksyn tutkinnon arvostelu 20. joulukuuta alkaen niiden kokelaiden osalta, jotka eivät ole vaatineet oikaisua arvosteluun. Jos kokelas on vaatinut oikaisua arvosteluun, hän voi saada tiedon sensorin henkilöllisyydestä vasta saatuaan oikaisuvaatimusta koskevan päätöksen.

Lautakunta ei anna sensorin yhteystietoja koesuoritusten arvostelua koskevia tiedusteluja varten. Koesuorituksen alustavasti arvostelleella opettajalla ei ole oikeutta tietoihin, koska kokelaan koesuorituksen arvostelu ei vaikuta opettajan oikeuteen, etuun tai velvollisuuteen eikä muutenkaan kohdistu opettajaan (HE 235/2018). Lautakunnalla on vaitiolovelvollisuus koesuoritusten arvostelijoiden lukiokohtaisesta työnjaosta vuosi kyseisestä tutkintokerrasta (L 621/1999, 24 §, 1 mom. kohta 30).

Koesuorituksen näyttö Ylioppilastutkintolautakunnan kansliassa tai koesuorituksen tuloste tilataan etukäteen. Koesuoritustuloste on maksullinen, ja se lähetetään kokelaalle postitse. Paperisten koesuoritusten säilytysaika on päättynyt eikä niistä voi enää tilata kopioita. Digitaalisten koesuoritusten tilausaikaa ei ole rajoitettu. Kokelas voi saada kevään tutkinnon suorituksen nähtäväkseen Ylioppilastutkintolautakunnan kansliassa tai tulosteen siitä aikaisintaan 20. kesäkuuta ja syksyn tutkinnon suorituksen aikaisintaan 20. joulukuuta.

Kaikki digitaalisen ylioppilastutkinnon koesuoritukset, arvostelumerkinnot, kokelaiden saamat arvosanat ja pistemäärät säilytetään pysyvästi sähköisessä muodossa osana ylioppilastutkintorekisteriä (Arkistolaki 831/1994, 8 §, Arkistolaitoksen päätös 11.1.2016).

1.8 Nimi- ja suoritustietojen luovuttaminen

Sekä lautakunnalla että lukiolla on oikeus antaa ylioppilaiden nimet julkaistaviksi sen jälkeen, kun lautakunta on lähettänyt lukiolle tutkinnon tulostiedot ja tietojen oikeellisuus on varmistettu. Jos lukio on esittänyt lautakunnalle ylioppilaaksi valmistumiseen vaikuttavia tarkistuspyyntöjä tutkintotulosten saapumisen jälkeen, on odotettava, että lautakunta on ne

käsitellyt, ennen kuin nimet saadaan julkaista. Oikeus nimien luovuttamiseen perustuu lain valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017) 15 §:ään.

Jos kokelas ei halua nimeään julkaistavan, hänen tulee pyytää kirjallisesti sekä lukiota että lautakuntaa poistamaan nimensä julkaistavaksi tarkoitettusta nimilistasta. Pyynnön voi toimittaa myös sähköisesti ja siitä tulee ilmetä ainakin kokelaan nimi ja lukio. Pyyntö on esitettävä hyvissä ajoin ennen tulosten valmistumista, kevään tutkinnon osalta viimeistään 5. toukokuuta ja syksyn tutkinnon osalta viimeistään 4. marraskuuta.

Lukiolla ei ole lupaa julkaista kokelaiden arvosanatietoja ilman heidän suostumustaan. Lukion todistustenjakotilaisuudessa ei ole lupa julkisesti ilmoittaa kokelaan arvosanatietoja, jos hän ei ole antanut siihen lupaa.

Lautakunta luovuttaa Opetushallituksen opiskelijavalintarekisteriin opiskelijavalintaa varten tarpeelliset tiedot niistä henkilöistä, jotka ovat osallistuneet ylioppilastutkintoon ja hakeneet yliopistoon, ammattikorkeakouluun, ammatilliseen- tai lukiokoulutukseen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutukseen tai vapaan sivistystyön oppilaitokseen (L 884/2017, 15 §).

Kokelas voi tulostaa tai tallentaa koesuorituksensa Opetushallituksen Opintopolku-palvelusta ja luovuttaa sen eteenpäin julkaistavaksi tai muuta käyttöä varten.

Lautakunta voi hakemuksesta luovuttaa koesuorituksia tieteelliseen tutkimukseen käytettäväksi. Tällöin lautakunta edellyttää, että koesuorituksia käsitellään anonyymisti. Julkaistuista tutkimusraporteista pyydetään yksi kappale lautakunnan arkistoon tai sähköinen versio tai linkki julkaistavaksi lautakunnan verkkosivuilla.

1.9 Todistukset

Ylioppilastutkinnossa otetaan käyttöön digitaalinen tutkintotodistus paperisen todistuksen rinnalle keväällä 2023. **Todistuksien antamista sekä todistusjäljennöksiä ja -käännöksiä koskevat määräykset ja ohjeet ovat muuttuneet 10.5.2023. Muutokset koskevat lukuja 1.1.9 ja 1.9.**

Tutkinnon suorittamista koskevat määräykset eivät ole muuttuneet.

Ylioppilastutkintolautakunta myöntää digitaalisia ja paperisia todistuksia. Todistuksiin merkitään henkilön nimi ja henkilötunnus.

Jos kokelas on suorittanut ylioppilastutkinnon, hänelle myönnetään ylioppilastutkintotodistus (L 502/2019, 19 § 1 mom.). Ylioppilastutkintotodistukseen merkitään tutkinnon valmistumispäivämäärä, tutkinnon kieli, tieto siitä, että tutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin ja tieto siitä, että tutkinto sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä sekä eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Jos kokelas on suorittanut ylioppilastutkinnon kokeita mutta ei ylioppilastutkintoa, hänelle myönnetään todistus hyväksytysti suoritetuista kokeista (L 502/2019, 19 § 2 mom.).

Todistuksiin merkitään arvosanat tutkinnon hyväksytysti suoritetuista kokeista ja kokeiden suorittamisen tutkintokausi. Jos kokelas on uusinnut kokeen ennen kuin todistus on päivätty, todistukseen merkitään annetuista arvosanoista parempi. Jos parasta suoritusta ei voida arvosanan perusteella todeta, merkitään todistukseen viimeksi suoritettuna kokeen arvosana ja tutkintokausi. Jos tutkinto katsotaan suoritetuksi hylätyn arvosanan estämättä, ylioppilastutkintotodistukseen merkitään myös hylätty arvosana siten kuin määrätään luvussa 1.1.7. (A 612/2019, 7 §)

Meneillään olevan tutkintokerran suorituksia ei kirjata todistukseen ennen tutkintokerran varsinaista valmistumispäivää (ks. luku 1.1.9).

Jos kokelas aloittaa tutkinnon suorittamisen alusta hylätyn tai kesken jääneen tutkinnon jälkeen tai jos erillisen kokeen suorittaja aloittaa tutkinnon suorittamisen, todistus sisältää vain uuden tutkinnon tiedot. Kokelas voi sisällyttää uuteen tutkintoon aiemmin suoritettuja hyväksytyjä kokeita siten kuin määrätään luvuissa 1.1.5 ja 1.1.6. Tutkintoon sisällytetyt aiemmin suoritettut kokeet merkitään myös todistukseen.

Kokelaalle annetaan todistus sen estämättä, että hänen suorituksensa arvosteluun on vaadittu oikaisua (A 612/2019, 8 §).

Lukiolla ei ole toimivaltaa antaa virallisesti oikeaksi todistettuja kopioita Ylioppilastutkintolautakunnan antamasta todistuksesta.

Ylioppilastutkintolautakunta ei myönnä lukion päättötodistusta, josta ilmenevät lukio-opintojen suoritustiedot. Todistuksen myöntää asianomainen lukio.

1.9.1 Digitaalinen todistus

Ylioppilastutkintolautakunta myöntää pdf-muotoisia digitaalisia todistuksia. Todistus sisältää EU:n eIDAS-asetuksen mukaisen hyväksytyyn sähköisen leiman (EU 910/2014, 3 artikla kohta 27).

Digitaalinen todistus tehdään suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Jos todistus on muulla kuin tutkinnon kielellä, merkitään siihen, että kyseessä on käännös.

Digitaalinen todistus päivätään sille päivälle, kun se luodaan ja luovutetaan. Todistus on voimassa kolme vuotta päiväyksestä.

Digitaaliset todistukset, jotka ylioppilastutkintorekisteri pystyy tuottamaan automaattisesti, voi ladata maksutta Opetushallituksen Opintopolku-palvelusta. Digitaaliset todistukset, jotka vaativat manuaalista käsittelyä, voi tilata luvussa 1.9.3 kuvatulla tavalla.

1.9.2 Lukioihin toimitettavat todistukset

Kun kokelas on suorittanut ylioppilastutkinnon, myönnetään hänelle tämän merkiksi paperinen ylioppilastutkintotodistus tutkinnon kielellä. Tämä todistus lähetetään siihen lukioon, jossa kokelas on viimeksi suorittanut ylioppilastutkinnon kokeita.

Kevään 2023 tutkinnon osalta lautakunta lähettää lukioon uuden ylioppilastutkintotodistuksen ylioppilaalle, joka tutkinnon valmistumisen jälkeen on uusinnut kokeita tai täydentänyt tutkintoaan. Lautakunta lähettää todistuksen hyväksytysti suoritetuista kokeista erillisen kokeen suorittajalle ja tutkintoa suorittavalle kokelaalle, joka sallitussa ajassa on hyväksytysti suorittanut vain osan kokeista tai joka on suorittanut tutkintoon vaadittavat kokeet, mutta tieto tutkinnon edellyttämistä opinnoista puuttuu.

Jos arvosana oikaisumenettelyn tuloksena muuttuu, annetaan aiemmin toimitetun todistuksen tilalle maksutta uusi todistus (A 612/2019, 8 §).

Lukio luovuttaa todistuksen kokelaalle. Kokelas vastaa itse todistuksen noutamisesta. Lukion tulee säilyttää todistusta vuoden sen päiväyksestä, minkä jälkeen todistus on tuhottava tietoturvaisella tavalla. On syytä huomata, että kyse ei ole tietoaineiston tuhoamisesta, sillä lautakunta säilyttää tutkinnon tiedot pysyvästi (L 884/2017, 16 §). Lautakunnalta voi tilata uuden todistuksen siten, kun kuvataan luvussa 1.9.3, vaikka aiempi todistus olisi lukion toimesta tuhottu.

Suunnitelmissa on, että syksyn 2023 tutkinnosta lähtien paperinen todistus annetaan automaattisesti lukion toimitettavaksi kokelaalle vain, jos kokelas valmistuu ylioppilaaksi. Muut kokelaat, joka ovat ilmoittautuneet kuluvalle tutkintokaudella ylioppilastutkintoon, voivat tilata lautakunnan verkkopalvelusta maksutta paperisen todistuksen tutkinnon kielellä toimitettavaksi lukioon. Jos ylioppilastutkinto on suoritettu, on todistus muodoltaan ylioppilastutkintotodistus, muussa tapauksessa kyseessä on todistus hyväksytysti suoritetuista kokeista.

1.9.3 Tilausosoitteeseen toimitettavat todistukset

Lautakunnan verkkopalvelusta voi tilata maksullisen digitaalisen tai paperisen todistuksen. Todistus toimitetaan tilaajan ilmoittamaan sähköpostiosoitteen tai postiosoitteeseen, joka voi olla muu kuin tilaajan oma osoite. Todistuksen voi tilata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Jos todistus on muulla kuin tutkinnon kielellä, merkitään siihen, että kyseessä on käännös. Tilattava todistus ei ole aiemman todistuksen jäljennös, eikä lautakunta toimita todistuksista kopioita tai jäljennöksiä. Virallisesti oikeaksi todistetun todistuskopion voi saada julkiselta notaarilta. Lisätietoa virallisesti oikeaksi todistetusta todistuskopiosta saa Digi- ja väestötietovirastosta.

Ennen syksyä 2019 valmistuneet kokelaat, joiden opinnot ovat olleet suorittamatta

Elokuussa 2019 kumotun lainsäädännön mukaan kokelas oli suorittanut ylioppilastutkinnon suoritettuaan pakolliset kokeet, mutta ylioppilastutkintotodistus annettiin hänelle vasta hänen saatuaan toisen asteen päättötodistuksen (L 672/2005, 12 § 1 mom.). Nämä kokelaat saavat digitaalisen todistuksen hyväksytysti suoritetuista kokeista.

Lautakunnan saatua tiedon opintojen valmistumisesta kokelas saa digitaalisen ylioppilastutkintotodistuksen. Kokelaan uusi paperinen ylioppilastutkintotodistus lähetetään lukioon, jossa kokelas on viimeksi suorittanut ylioppilastutkinnon kokeita.

1.10 Muutoksenhaku Ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen

Koesuorituksen arvosteluun saa vaatia lautakunnalta oikaisua (ks. 1.7.7.Oikaisuvaatimus). Oikaisumenettelyssä tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla (L 502/2019, 23 §).

Muuhun Ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä (L 502/2019, 23 §).

1.11 Eräät ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavat tutkinnot

International Baccalaureate -tutkinnon tai Reifeprüfung- tai Deutsche Internationale Abitur -tutkinnon suorittaminen lukiolaissa (714/2018) tarkoitetun koulutuksen päätteeksi sekä Eurooppa-koulujen eurooppalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottavat samat oikeudet kuin suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen (L 502/2019, 25 §).

Ylioppilastutkintolautakunta ei vastaa näiden tutkintojen järjestämisestä tai toimeenpanosta.

Näiden opetusohjelmien mukaan opiskelleet opiskelijat voivat halutessaan suorittaa edellä mainittujen tutkintojen lisäksi suomalaisen ylioppilastutkinnon tai erillisiä kokeita. Saatuaan tiedon yllä mainitun tutkinnon tuloksista henkilö voi hakea oikeutta ilmoittautua syksyn ylioppilastutkintoon (ks. 1.4.3 Ilmoittautuminen määräajan päätyttyä).

2 Ylioppilastutkinnon toimeenpano lukiossa

Tutkinnon ja kokeiden järjestämisestä oppilaitoksessa vastaa lukiolain (714/2018) 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu toiminnasta vastaava rehtori (L 502/2019, 4 §).

2.1 Ylioppilastutkintolautakunnalle annettavat tiedot

Koulutuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa Ylioppilastutkintolautakunnalle ylioppilastutkinnon järjestämisen ja toimeenpanon edellyttämät tiedot (L 502/2019 24 §). Tiedot tallennetaan ylioppilastutkintorekisteriin (L 884/2017, luku 3).

2.1.1 Kokelaiden ilmoittautumistiedot

Tutkintoa varten lukio ilmoittaa lautakunnalle kokelaan henkilötiedot, tutkintoa koskevat tiedot ja ne kokeet, joihin kokelas kyseisellä tutkintokerralla osallistuu. Kokelaasta ilmoitetaan sekä henkilötunnus että Opetushallituksen antama oppijanumero, mikäli kokelaalla on sellainen.

Lukio antaa kokelaalle kokelasnumeron tutkintokertaa varten. Kunkin kokelaan tutkinnon osalta ilmoitetaan, suorittaako kokelas ylioppilastutkintoa, onko hän korottaja tai täydentäjä vai suorittaako hän erillisen kokeen suorittamatta ylioppilastutkintoa. Lisäksi ilmoitetaan, minkä koulutuksen pohjalta kokelas osallistuu ylioppilastutkintoon. Mikäli kokelas aloittaa tutkinnon suorittamisen alusta, on tästä mainittava kokelaan ilmoittautumistiedoissa.

Ilmoittautumistiedot toimitetaan sähköisesti lautakunnan tutkintopalvelun kautta. Kokeita koskevista tiedoista tulee ilmetä

- kokeen taso,
- mikäli kokelas on aloittanut tutkinnon suorittamisen syksyllä 2021 tai tätä aikaisemmin, suorittaako kokelas kokeen pakollisena vai ylimääräisenä, sekä
- sovelletaanko kokeeseen oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetun kokelaan oikeutta

maksuttomiin viiteen ensimmäiseen kokeeseen tai näiden hylättyjen kokeiden uusimiseen (ks. 2.2. Tutkintomaksut).

Lautakunta antaa verkkosivuillaan tarkempia ohjeita ilmoittautumistietojen muodosta ja toimittamisesta.

Lukiot toimittavat ilmoittautumistiedot lautakunnalle kevään tutkinnon osalta viimeistään 7. joulukuuta ja syksyn tutkinnon osalta viimeistään 11. kesäkuuta.

2.1.2 USB-muistien ja erityisryhmien kokeiden tilaus

Lukio tilaa lautakunnan sähköistä tilauslomaketta käyttäen tarvitsemansa määrän USB-muisteja kokelaiden tietokoneita, koetilan palvelimia ja valvojen tietokoneita varten. Samalla lukio ilmoittaa ne kokelaat, jotka suorittavat näkövammaisten apuvälineillä suoritettavan kokeen ja kuulovammaisille tarkoitetun ääniaineistoltaan rajoitetun kokeen (ks. Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamista koskevat määräykset ja ohjeet). Tilaus tulee tehdä kevään tutkinnon osalta viimeistään 7. joulukuuta ja syksyn tutkinnon osalta viimeistään 11. kesäkuuta.

Lautakunta lähettää USB-muistit tilauslomakkeissa ilmoitettujen lukumäärien perusteella. Tarkemmasta lähetysaikataulusta tiedotetaan lukioille ennen kutakin tutkintoa.

2.1.3 Koesuoritusta heikentävän syyn perusteella myönnettävät erityisjärjestelyt

Kokelas, joka on sairauden, vamman, erityisen vaikean elämäntilanteen, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuden, vieraskielisyyden taikka muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi estynyt suorittamasta kokeita samalla tavalla kuin muut kokelaat, voi suorittaa kokeen poikkeavasti.

Ylioppilastutkintolautakunta päättää järjestelyjen käytöstä kokelaan tai hänen huoltajansa tekemän hakemuksen perusteella. (L 502/2019, 9 §.)

Lautakunnalla on erillinen määräys, joka koskee koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamista ylioppilastutkinnossa (ks. myös 1.7.4. Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen arvostelussa).

2.1.4 Yhteiset koetilaisuudet

Lukiot voivat järjestää yhteisiä koetilaisuuksia. Lukiot voivat myös sopia, että yksittäiset kokelaat suorittavat tutkintokerran kokeensa tai osan niistä toisen lukion tiloissa. Kukin lukio ilmoittaa kuitenkin omat kokelaansa tutkintoon. Lukiot sopivat keskenään koejärjestelyistä ja tarvittavien materiaalien hankkimisesta. Kukin lukio ilmoittaa kuitenkin omat erityisryhmien kokeen suorittavat kokelaansa (ks. 2.1.2 USB-muistien ja erityisryhmien kokeiden tilaus).

Koesuoritukset ovat arvosteltavissa tutkintopalvelussa kokelaiden oman lukion arvostelua suorittaville opettajille kokelaiden ilmoittautumistietojen perusteella riippumatta siitä, missä lukiossa järjestettyyn koetilaisuuteen kokelas osallistui.

Lautakunta toimittaa ilmoittautumistietojen perusteella kuhunkin lukioon niiden omat tutkintotulokset ja todistukset.

2.2 Tutkintomaksut

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa tutkintomaksut ja muut tutkintoon liittyvät julkisoikeudelliset suoritteet (L 502/2019, 20 §). Kokeeseen osallistumisesta peritään koekohtainen maksu (Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus Opetushallituksen ja sen erillisyyksiköiden suoritteiden maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen 4 §:n muuttamisesta 293/2022).

Lukiokoulutuksen järjestäjä perii maksut, jotka on säädetty osallistumisesta ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin, sekä tilittää maksut Ylioppilastutkintolautakunnalle. Jos lukion koulutuksen järjestäjä on valtio, kunta tai kuntayhtymä, ovat maksut suoraan ulosottokelpoisia (Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettu laki 706/2007, 3 §; Valtioneuvoston asetus verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 1324/2007, 2 §).

Kevään tutkinnon maksut tulee tilittää lautakunnalle viimeistään 5. maaliskuuta ja syksyn tutkinnon maksut viimeistään 5. syyskuuta. Todistuksen antaminen edellyttää, että tutkintokertoihin ja kokeisiin osallistumisesta säädetty maksu on suoritettu (L 502/2019, 19 §).

Laskutuksen oikeussuojakeinoista tulee ilmoittaa laskutuksen yhteydessä. Muutoksenhakuoikeuden ja sen käyttämiseksi tarpeellisen menettelyn tulee ilmetä kokelaalle osoitettavasta laskusta. Jos tutkintomaksun oikeellisuudesta on huomautettavaa, tulee laskuttajan selvittää esitettyjen huomautusten aiheellisuus ja oikaista havaitut virheet oma-aloitteisesti.

Laskuttaja ei saa ryhtyä perintätoimiin ennen kuin huomautusten aiheellisuus on selvitetty. Tutkintomaksua koskevasta laskusta on voitava vaivattomasti tarkistaa laskun oikeellisuus.

Laskuttaminen, kuten perintäkin, voidaan antaa ulkopuolisen tahon tehtäväksi. Tällöin on huolehdittava siitä, että oikeus reklamaation tekemiseen ei vaarannu.

Tutkintomaksujen laskutuksen yhteydessä on annettava selkeät yhteystiedot siitä tahosta, joka pystyy vastaamaan laskun oikeellisuutta koskeviin tiedusteluihin.

2.2.1 Kokeiden suorittaminen ilman maksua

Oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutetut kokelaat voivat suorittaa myös ylioppilastutkinnon kokeita maksutta. Oikeus maksuttomiin kokeisiin päättyy siihen, että kokelas saa ylioppilastutkinnon, ammatillisen tutkinnon tai niitä vastaavat ulkomaiset opinnot valmiiksi. Jos kokelas suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää, maksuttomuus päättyy, kun kokelas on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon. Oikeus maksuttomiin kokeisiin päättyy sen kalenterivuoden lopussa, jolloin kokelas täyttää 20 vuotta, ellei kokelaalle myönnetä pidennystä. (L1214/2020, 16 §).

Maksuttomuus koskee vain kokelaita, joiden kotikunta on manner-Suomessa (L1214/2020, 2 §). Maksuttomuus ei koske niitä kokelaita, joiden kotikunta on Ahvenanmaalla tai ulkomailla.

Maksuttomuus koskee vain niitä kokelaita, jotka ovat tai ovat olleet oppivelvollisia (L1214/2020, 16 § 5 mom.). Maksuttomuus ei koske niitä kokelaita, jotka muuttavat Suomeen täytettyään 18 vuotta.

Maksuttomuus ei koske niitä kokelaita, jotka ovat aloittaneet opintonsa sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin kokelas on täyttänyt 20 vuotta (L1214/2020, 16 § 5 mom.).

Maksuttomuus koskee kokelaita, joiden perusopetusta koskeva oppivelvollisuus päättyy 1.1.2021 tai sen jälkeen (L1214/2020, 25 § 3 mom.).

Oppivelvollisuus ja oikeus maksuttomaan koulutukseen laajenee käytännössä vuosiluokka kerrallaan. Oikeus maksuttomiin ylioppilastutkinnon kokeisiin alkaa ensimmäisenä niillä kokelailla, jotka siirtyivät syksyllä 2021 perusopetuksesta suoraan lukioon ilman välivuosia.

Kokelas voi ilmoittautua maksuttomasti viiteen ensimmäiseen kokeeseen. Seuraavista kokeista peritään maksu. Jos kokelas ilmoittautuu saman tutkintokerran aikana useaan kokeeseen siten, että suoritettavia kokeita tulee yhteensä enemmän kuin viisi, kokelas valitsee, mitkä sen tutkintokerran kokeista hän suorittaa maksuttomasti. (L 502/2019, 20 §.)

Jos kokelas saa maksuttomasti suoritettua kokeesta hylätyn arvosanan, hän saa uusia kokeen ilman maksua (L502/2019, 20 §). Hylätyn kokeen uusiminen ilman maksua ei kuitenkaan ole mahdollista seuraavissa tapauksissa:

- Kokelaan koe on hylätty, koska kokelas on jättänyt saapumatta koetilaisuuteen.
- Kokelaan koe on hylätty, koska kokelas ei ole jättänyt koesuoritusta arvosteltavaksi.
- Kokelaan koe on hylätty vilpin tai koetilaisuuden järjestyksen häiritsemisen vuoksi.

Hyväksytyyn kokeen uusimisesta peritään aina maksu. Ylioppilastutkinnon valmistumisen jälkeen suoritetuista kokeista peritään aina maksu.

Kokelas voi osallistua meneillään olevalla tutkintokerralla maksuttomiin kokeisiin, jos hänellä on voimassa oleva oikeus suorittaa kokeita maksuttomasti 1.3. kevään tutkinnon osalta ja 1.9. syksyn tutkinnon osalta.

Lautakunta saa tarvittavat tiedot kokelaan oikeudesta maksuttomiin kokeisiin opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta (L 884/2017, 10 § kohta 1). Koulutuksen järjestäjä tallentaa tietovarantoon tiedot kokelaan aloittaman koulutuksen maksuttomuudesta (L 884/2017, 9c §). Koulutuksen järjestäjä vastaa maksuttomuuden pidentämiseen liittyvistä päätöksistä ja kirjauksista tietovarantoon. Opetushallitus määrää tarkemmin, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina (L 884/2017, 6 §). Koulutuksen järjestäjän oma päätös maksuttoman koulutuksen tarjoamisesta lainsäädäntöä laajemmalle joukolle ei vaikuta ylioppilastutkinnon kokeiden maksullisuuteen.

2.2.2 Koekohtaisten maksujen palauttaminen

Jos ennen kokeiden alkamista on todettu, että tutkintoon ilmoittautunut kokelas ei täytäkään osallistumiselle asetettuja vaatimuksia, tai jos ilmoittautuminen tutkintoon tai sen kokeeseen on hakemuksesta mitätöity ja kokelas ei ole osittainkaan osallistunut kokeeseen, koekohtainen tutkintomaksu palautetaan pyynnöstä kokelaalle.

Pyyntö maksujen palauttamisesta on esitettävä lautakunnalle viimeistään sen vuoden loppuun mennessä, jonka aikana järjestetystä tutkinnosta on kyse.

2.3 Kokeiden järjestäminen

2.3.1 USB-muistien, purkukoodien ja avainlukulistojen vastaanottaminen

Rehtori avaa opettajan läsnä ollessa USB-muisteja sisältävän postilähetyksen. Avaamisen tulee tapahtua heti lähetyksen saavuttua, ja siitä tehdään merkintä avauspöytäkirjaan. Avauspöytäkirja laaditaan lautakunnan etukäteen toimittamalle lomakkeelle. Jos lähetys on postituksen aikana, avattaessa tai muulla tavalla vahingoittunut, lukion on välittömästi ilmoitettava asiasta lautakuntaan ja tehtävä merkintä avauspöytäkirjaan.

Lautakunta lähettää digitaalisten kokeiden purkukoodien perusosat ja avainlukulistat lukioille postitse erillisenä postilähetyksenä. Myös tämän lähetyksen avaamisesta tehdään merkintä avauspöytäkirjaan. Jos jokin sisäkuorista on auki tai vahingoittunut, lukion on välittömästi ilmoitettava asiasta lautakuntaan ja tehtävä merkintä avauspöytäkirjaan. Vahingoittunut kuori on suljettava huolellisesti esimerkiksi teipillä.

Jos lähetykset eivät vastaa lukion tekemää tilausta, lukion on välittömästi ilmoitettava asiasta lautakunnalle. Lähetyksessä voi olla USB-muisteja muutama enemmän kuin niitä on tilattu.

Lukio ei lähetä avauspöytäkirjoja lautakuntaan vaan säilyttää ne arkistossaan yhden vuoden ajan mahdollista myöhempää tarvetta varten.

2.3.2 Koetehtävien, USB-muistien, purkukoodien ja avainlukulistojen säilyttäminen

Rehtori lataa koetehtävät ennen koepäivää lautakunnan tutkintopalvelusta USB-muistille.

Koetehtäviä sisältävät USB-muistit, purkukoodit ja avainlukulistat on ehdottomasti säilytettävä kassakaapissa tai -holvissa sekä ennen ensimmäistä koepäivää että koepäivien välissä. Esimerkiksi paloturvakaappi ei ole riittävän turvallinen säilytyspaikka. Vain rehtorilla ja hänen valtuuttamallaan opettajalla saa olla pääsy säilytyspaikkaan. Jos lukiolla ei ole kassakaappia tai -holvia, on koetehtävät ja niitä sisältävät USB-muistit, purkukoodit ja avainlukulistat säilytettävä pankin tai postikonttorin holvissa.

Sekä kokelaiden tietokoneiden USB-muistit että koetilan palvelimen USB-muistit on säilytettävä turvallisessa paikassa.

2.3.3 Koetilat

Koetila ja sen kalustaminen

Koetilaksi varataan riittävän tilava ja häiriötön huone. Koetilan kalustuksen ja kokelaiden sijoittelun tulee tukea kokelaan häiriötöntä työskentelyä ja esteetöntä valvontaa. Tilassa mahdollisesti olevat seinäkkeet eivät saa estää valvontaa. Pöydät ja kokeen vaatimat sähkö- ja verkkojohdot tulee sijoittaa siten, että kokelailla on riittävästi tilaa työskennellä toisiaan häiritsemättä.

Koetilojen suunnittelussa tulee lisäksi ottaa huomioon ne koetiloista ja kokelaiden sijoittamisesta annetut määräykset, jotka ovat koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamista ylioppilastutkinnossa koskevissa määräyksissä ja ohjeissa.

Koetilassa ei saa olla näkyvillä kokelaiden koesuoritusta edistäviä aineistoja tai muita tietoja.

Jos lukio säilyttää kokelaiden tarkistettuja apuvälineitä, tietokoneita ja niihin liitettäviä lisälaitteita tiloissaan, tulee varmistaa, että tilat ovat lukitut ja muutoinkin turvalliset.

Istumajärjestys

Istumapaikkojen sijoittelun on oltava sellainen, ettei kokelailla ole tilaisuutta nähdä toistensa koevastauksia. Valvovien opettajien paikat on sijoitettava siten, että niiltä on mahdollisimman hyvä näkyvyys valvottavalle alueelle ja että tilassa voi tarvittaessa liikkua häiritsemättä kokelaiden suoritusta.

Ennen tutkintoa lukio laatii kokelaiden istumajärjestyksen kutakin koetilaisuutta varten erikseen. Istumajärjestys ei saa olla kokelaiden tiedossa ennen koetta.

Koetilan istumajärjestystä laadittaessa tulee ottaa huomioon erityisjärjestelypäätökset. Muut sairauteen tai vammaan rinnastettavat erityiset tarpeet voidaan ottaa huomioon kokelaiden sijoittelussa.

Istumajärjestys voidaan laatia esimerkiksi seuraavasti. Koetilasta laaditaan kartta, johon on numeroitu kukin istumapaikka. Karttaan merkitään lisäksi kokelaiden varapaikat, valvontapaikat ja kulkureitit. Kutakin kokelasta varten tehdään kortti, jossa on kokelaan nimi sekä lukion ja kokelaan numero. Istumapaikat arvotaan kortteja käyttäen, ja kunkin kokelaan istumapaikan numero merkitään muistiin.

Varapaikat

Kokeen aikana mahdollisesti ilmenevien vikatilanteiden varalle koetilaan on varattava tyhjiä istumapaikkoja 5 % koetilassa olevien kokelaiden määrästä,

kuitenkin vähintään 2 paikkaa ja enintään 10 paikkaa. Vikatilanteita varten varattavat istumapaikat on valittava siten, että ne sijaitsevat eri puolilla tilaa eivätkä esimerkiksi samalla rivillä. Varapaikkojen vähimmäislukumäärä voidaan alittaa siinä tapauksessa, että lukion käytössä on kokeen aikana jatkuvassa päivystysvalmiudessa asiantuntija, joka on erikoistunut ratkaisemaan tietoliikenneongelmia. Vähimmäislukumäärät eivät koske erillisiin koetiloihin sijoitettuja kokelaspaikkoja. Näiden osalta lukiolla on oltava varasuunnitelma tietoliikenneongelmien varalta.

WC-tilat

Kokelaan tulee olla mahdollista käyttää kokeen aikana WC:tä valvojan saattamana. WC-tiloja tulee olla useampi kuin yksi. WC-tiloihin ei tutkinnon aikana saa olla ulkopuolisilla pääsyä. Kokelailta tulee olla mahdollisuus myös käsien pesuun.

Vaaratilanteisiin varautuminen

Ylioppilastutkintolautakunta muistuttaa lukioita siitä, että lukion pelastussuunnitelman tulisi sisältää varautuminen myös ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti sattuvaan vaaratilanteeseen. Ainakin seuraavat asiat on tarpeen ottaa huomioon pelastussuunnitelmassa:

- 1) Poistuminen ja kokoontumispaikka
- 2) Varmistus, että kokelaat eivät keskustele keskenään
- 3) Yhteydenpito Ylioppilastutkintolautakuntaan
- 4) Kokeen keskeytymisen ja uudelleen aloittamisen ajankohtien kirjaaminen koepöytäkirjaan
- 5) Eväshuolto
- 6) Tilanteen jälkiraportointi Ylioppilastutkintolautakuntaan

Käytännössä on osoittautunut, että toteutunut vaaratilanne on hyvän lukiokohtaisen ennakkosuunnitelman avulla pystytty hallitsemaan niin, että koe on voitu turvallisesti saattaa päätökseen.

Pelastussuunnitelmassa ei varauduta digitaalisen ylioppilaskokeen jatkamiseen varatilassa. Tärkeintä on ohjata kokelaat turvaan kokoontumispaikalle ja varmistaa, etteivät he keskustele keskenään. Mikäli mahdollista, valvoja sammuttaa koetilan varapalvelimen ja ottaa varapalvelimen USB-muistin mukaan kokoontumispaikalle. Jos lukiossa käytetään virtuaalista koetilan palvelinta, ei palvelimille tehdä mitään. Muita tietokoneita ei sammuteta eikä laitteita siirretä koetilasta. Valvojat ottavat yhteyttä Ylioppilastutkintolautakuntaan kokoontumispaikalta.

2.3.4 Koetilaisuus

Koetilaisuuden kulkuun ja valvojien tehtäviin liittyviä tarkempia määräyksiä ja ohjeita löytyy myös liitteestä 4 (Valvojan ohje).

Koetilan valmistelu

Rehtori vastaa siitä, että koetilassa on ennen koetilaisuuden alkua koetehtävät sisältävä USB-muisti, purkukoodin perusosan ja avainlukulistat sisältävä kirjekuori sekä purkukoodin täydennysosa.

Koetilaisuuksissa pidetään pöytäkirjaa lautakunnan esitetyttä koepöytäkirjalomakkeita käyttäen. (ks. 2.3.7 Koepöytäkirjat)

Ennen kunkin kokeen alkua huone tarkastetaan. Pöydille jaetaan kokelaan tietokoneen USB-muistit ja luonnospaperit.

Kokelaille ei saa jakaa mitään lukion tai muiden tahojen laatimia tehtävien suorittamista koskevia ohjeita tai lomakkeita.

Kokelaita varten varataan koetilaan tai sen läheisyyteen myös ylimääräisiä kirjoitusvälineitä ja luonnospaperia, paperinenäliinoja, ensiaputarvikkeita ja mahdollisesti lääkkeitä tavallisimpia sairaustapauksia varten.

Koetehtävien lataaminen ja avainlukulistat

Koetilaisuuden alussa rehtori, kaksi valvojaa ja rehtorin valitsema kokelas toteavat purkukoodin perusosan ja avainlukulistat sisältävän kuoren liittyvän alkavaan koepäivään ja olevan avaamaton. Tästä tehdään merkintä koepöytäkirjaan. Rehtori avaa kirjekuoren. Purkukoodia ei saa näyttää kokelaalle.

Kokeen valvoja tai rehtori lataa koetehtävät sisältävän tiedoston koetilan palvelimelle ja syöttää purkukoodin perusosan ja täydennysosan koetilan palvelimelle.

Tietoa koetehtävistä tai kokeen sisällöstä ei saa levittää koesalin ulkopuolelle ennen klo 12:ta.

Koetilassa paikalla olevat henkilöt

Koesaliin ei ole lupa päästää muita henkilöitä kuin kokeeseen ilmoittautuneet kokelaat, rehtori ja valvojat. Esimerkiksi tiedotusvälineiden edustajilla ei ole lupaa päästä koesaliin ennen kokeen alkua tai kokeen aikana.

Matkapuhelinten ja muiden elektronisten laitteiden käyttö koetilassa

Kokelailta on matkapuhelimien ja muiden elektronisten laitteiden, kuten älykellojen, tuominen koesaliin ehdottomasti kielletty (Vrt. 1.5.1 Kokelaan tietokone ja lisälaitteet).

Valvojien on huolehdittava siitä, että heidän matkapuhelimensa ovat suljettuja tai äänettömiä ja niistä on kytketty WLAN-yhteys pois päältä. Valvoja saa käyttää puhelintaan koetilassa vain tutkinnon järjestämiseen liittyvässä pakottavassa tilanteessa. (Vrt. 1.6 Vilppi ja tutkintojärjestyksen rikkominen.)

Kokelaiden koneiden käynnistäminen ja kokelaiden tunnistaminen

Kokelaat käynnistävät tietokoneensa lautakunnan toimittamalta kokelaan koneen USB-muistilta. Edellä mainitusta määräyksestä voi poiketa ainoastaan lautakunnan erikseen antamalla luvalla ja ohjeistuksella. Kokelaan tietokone saa koetilanteessa olla yhteydessä ainoastaan koetilan palvelimiin koetilan verkon kautta.

Ennen kokeen alkua valvojat tunnistavat kokelaat sekä tarkastavat heidän koejärjestelmään syöttämänsä nimen ja henkilötunnuksen. Valvoja voi samalla tarkistaa, että kokelaat ovat valinneet oikean kokeen ja kieliversioon.

Koetilanteen keskeyttäminen ja kuulutukset

Ennen kokeen alkua ja koetilanteen ollessa keskeytynyt kokelas ei saa tehdä muistiinpanoja tai merkintöjä paperille tai tietokoneellaan.

Koetilaisuudessa ei ole lupa kuuluttaa kokelaille mitään koetehtäviä koskevaa, ellei Ylioppilastutkintolautakunta ole pyytänyt näin tekemään.

WC-käynnit koetilaisuuden aikana

Kokelaan on WC-käynnin aikana käytettävä tietokoneessaan näytönsuojaa tai näytönsäästäjää tai varmistettava muulla tavoin, ettei hänen käyttämänsä tietokoneen näyttöä voi lukea. Vilpin estämiseksi valvoja vie kokelaat WC-tiloihin satunnaisesti siten, että ennalta ei ole pääteltävissä, mitä WC:tä kulloinkin käytetään. Lukion tulee muutenkin huolehtia siitä, että WC:ssä käynti ei anna mahdollisuutta viestittää tietoja kokelaalta toiselle.

Kahden kielikokeen suorittajat

Kokelaan, joka suorittaa kaksi lyhyeen oppimäärään perustuvaa kielikoetta samana päivänä, tulee suorittaa kokeet peräkkäin. Hän voi koetilaisuuden alussa valita, kummanko kokeen hän suorittaa ensin. Kun kokelas haluaa päättää ensimmäisen kokeen ja siirtyä tekemään toista koetta, hän pyytää valvojan paikalle. Valvoja tunnistaa kokelaan kuten edellä on kuvattu. Kokelas ei voi toisen kokeen aloittamisen jälkeen palata takaisin ensin suorittamaansa kokeeseen.

Kahvitarjoilu kokeen aikana

Lukio voi halutessaan järjestää kokeen aikana kahvi- ja teetarjoilun sen mukaan, miten kokelaiden kanssa on etukäteen sovittu. Tarjoilussa avustavat ylimääräiset henkilöt merkitään koepöytäkirjaan. Tarjoilun ajaksi tulisi normaalivalvontaa tehostaa.

Tupakointitaukoja tms. ei kokeen aikana ole lupa järjestää.

Kokeen päättäminen

Päätettyään kokeen suorittamisen kokelas irrottaa USB-muistin tietokoneestaan ja toimittaa sen valvojalle. Valvoja varmistaa, että kaikki USB-muistit jäävät koetilaan. Kokelas luovuttaa valvojalle mahdolliset kokeessa käyttämänsä luonnospaperit ehjinä. Valvoja varmistaa, että jokaisessa luonnoksessa on kokelaan nimi. Kun koeaika on päättynyt ja valvoja on ilmoittanut siitä kokelaille, valvoja päättää kokeen koetilan palvelimelta.

Koetilaisuuden päättäminen ja koesuoritusten siirtäminen tutkintopalveluun

Kaikkien kokelaiden poistuttua koetilasta valvoja tallentaa koesuoritukset koetilan palvelimelta erilliselle USB-muistille ja luovuttaa USB-muistin rehtorille tai valvojalle, jonka rehtori on nimennyt vastaamaan koesuoritusten siirtämisestä. Rehtori tai rehtorin tehtävään nimeämä valvoja siirtää kokelaiden koesuoritukset sisältävän tiedoston tutkintopalveluun.

Koesuoritukset voidaan siirtää tutkintopalveluun myös ilman erillistä USB-muistia, jos koetilan palvelimen toteutustapa sen sallii (ks. liite 1, luku 4. Koetilan palvelin, varapalvelin ja valvojan kone, ja liite 4, Valvojan ohje).

Koesuorituksia sisältävää tiedostoa ei tarvitse säilyttää lukiossa sen jälkeen, kun koesuoritukset on siirretty onnistuneesti tutkintopalveluun.

Rehtori voi koepäiväkohtaisesti tai koko tutkinnon ajaksi nimetä yhden tai useamman valvojan vastaamaan koesuoritusten siirtämisestä tutkintopalveluun. Valvojan, joka siirtää koesuoritukset tutkintopalveluun, tulee olla lukion opettaja. Hänellä tulee myös olla tutkintopalvelussa annettuna oikeus osallistua kyseisen tutkintokerran kokeiden alustavaan arvosteluun.

USB-muistien käsittely koetilaisuuden jälkeen

Koetilan palvelimessa ja varapalvelimessa käytettyjä USB-muisteja saa käyttää uudelleen saman tutkintokerran kokeissa. USB-muistia, jota on kerran käytetty koetilan palvelimeksi käynnistämiseen, ei voi käyttää koetilan varapalvelimen käynnistämiseen. Valvojan koneissa käytettyjä USB-muisteja ja kokelaiden koneiden USB-muisteja saa käyttää uudelleen saman tutkintokerran kokeissa. Palvelimissa, valvojan koneissa ja kokelaiden

koneissa käytetyt USB-muistit palautetaan lautakuntaan tutkintokerran jälkeen.

2.3.5 Valvojat

Koetilaisuuden kulkuun ja valvojen tehtäviin liittyviä tarkempia määräyksiä ja ohjeita löytyy myös liitteestä 4 (Valvojan ohje).

Valvojat ja heidän tehtävänsä

Koetilaisuuksia valvovat lukion opettajat. Rehtorin harkinnan mukaan opettajien lisäksi voidaan tarvittaessa käyttää myös lukion entisiä opettajia, johtokunnan jäseniä tai muita sellaisia vastuuntuntoisia henkilöitä, jotka riittävästi tuntevat tutkinnon toimeenpanoa.

Rehtorin velvollisuus on tarkistaa, että valvoja ei ole esteellinen.

Valvojen tulee koko valvontavuoronsa ajan keskittyä pelkästään valvontatehtävään. Kokelaiden lisäksi muiden henkilöiden kuin rehtorin ja valvojen ei ole lupa tulla koetilaan. Jos lukio haluaa, että koetilaisuudessa on paikalla teknisiä tukihenkilöitä, heitä koskevat samat määräykset kuin valvoja.

Valvojen lukumäärä

Rehtorin on huolehdittava siitä, että valvoja on koetilaisuudessa tarpeeksi. Riittävä varmuus tulee saavuttaa kaikissa odotettavissa olevissa tilanteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi äkilliset sairaustapaukset, sähkökatkokset sekä muut sellaiset tilanteet, joissa valvoja joutuu poistumaan koetilasta. Myös huoneen koko, muoto ja valaistus voivat vaikuttaa tarvittavien valvojen määrään.

Valvoja tulee olla koetilassa suhteessa kokelaiden määrään vähintään taulukon 5 mukaisesti.

Taulukko 5: Valvojien vähimmäismäärä koetilassa suhteessa kokelaiden määrään.

Kokelaita	1	2–25	26–40	41–60	61–80	81–100
Valvoja	1	2	2–3	3–4	3–5	4–6

Jos valvoja on vain yksi, tulee varmistaa välitön ja toimiva yhteys koesalissa olevan valvojan ja jonkun muun opettajan välillä koko kokeen ajaksi esimerkiksi puhelimen avulla.

Kameroiden käyttö koetilaisuuden valvonnassa

Lautakunta ei rajoita tallentavien kameroiden käyttöä kokeiden valvonnassa. Päätöksen kameroiden käytöstä kokeiden valvonnassa tekee lukion rehtori.

Koetilan valvojien lukumäärä voi olla yhtä valvojaa pienempi kuin taulukossa 5 annettu vähimmäismäärä, jos kameroiden sijoittelu ja tekninen suorituskyky mahdollistaa samojen vilppiyritysten havaitsemisen kuin valvojien toimesta tapahtuva valvonta. Valvonnan pitää olla kattavaa myös sellaisessa tilanteessa, jossa valvoja on varattuna johonkin keskittymistä tai tilapäistä poistumista vaativaan asiaan. Mahdollisissa ongelmatilanteissa lisävalvojan pitää olla kutsuttavissa paikalle.

Valvontaan käytettävien kameroiden on tallennettava kameras kuvan myöhempää katselua varten. Äänen tallentaminen on useimmissa tapauksissa tarpeetonta.

Valvojaksi määrätyt henkilöt voivat katsoa kameroiden lähettämää kuvaa myös kokeen aikana.

Kameroiden käyttö erillisen tilan valvonnassa

Erillisessä tilassa työskentelevää yksittäistä kokelasta ja hänen mahdollista avustajaansa on myös mahdollista valvoa kameroiden avulla. Tällöin tarvitaan vähintään kaksi kameraa, joista toinen kuvaa kokelasta edestä ja toinen takaa siten, että kokelaan tietokoneen näyttö näkyy kameras kuvassa mahdollisimman hyvin. Kokelaan pitää saada tarvittaessa luotettavasti ja viivytyksettä yhteys kokeen valvojaan. Yhteyden saaminen valvojaan voi

perustua esimerkiksi kamerayhteyden kautta havaittavaan merkkiin tai usean tilan yhteisvalvojan tavoittamiseen äänimerkillä.

Valvonnassa käytettyjen kameroiden tallenteet

Tallenteita saavat katsoa vain rehtori ja kokeiden valvojiksi määrätyt henkilöt. Tallenteita katsotaan satunnaistarkasteluna sekä vilppiepäilyn selvittelyä varten. Jos rehtori aloittaa koetilaisuuden järjestyksen rikkomista tai vilpillistä menettelyä koskevan selvityksen, saavat tallenteita katsoa asiaa selvittävät henkilöt, päätöksentekoon asiasta osallistuvat henkilöt sekä asianosainen siltä osin kuin se tapauksen kannalta on tarpeellista.

Valvontatallenteet on hävitettävä, kun tutkinnon arvostelu on lopullinen ja viimeistään vuoden kuluttua tallentamisen päättymisestä. Tallenteen saa kuitenkin säilyttää tämän määräajan jälkeen, jos sille on tarve koetilaisuuteen liittyvän asian selvittämiseksi, esimerkiksi jos vilpilliseen menettelyyn liittyvästä rehtorin päätöksestä on valitettu ja asian oikeuskäsittely on kesken (ks. GDPR art. 5, 1e; L 759/2004 17 § 3 mom.).

Jos muualla lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa määrätään tarkemmin äänen ja kuvan tallentamisesta sekä niiden katsomisesta tietyissä tilanteissa, sovelletaan kyseessä olevaa tilannetta koskevia määräyksiä ja ohjeita tämän kohdan määräysten sijaan.

Kameroiden käytöstä koetilan valvonnassa tehdään merkintä koepöytäkirjaan.

Kameravalvonta kohdistuu kokelaisiin, eikä sitä saa käyttää tietyn valvojan tai muun avustavan henkilön tarkkailuun. Kameravalvonnan tarkoitus, käyttöönotto ja valvonnassa käytettävät menetelmät kuuluvat yhteistoimintamenettelyn piiriin (L 759/2004 21 §). Työntekijöille tiedotetaan yhteistoiminta- tai kuulemismenettelyn jälkeen kameravalvonnan alkamisesta, toteuttamisesta ja siitä, miten ja missä tilanteissa mahdollisia tallenteita käytetään (L 759/2004 17 §, kohta 5). Kameroiden yksityiskohtaisesta sijainnista ei tarvitse tiedottaa.

Tallentavasta kameravalvonnasta on ilmoitettava näkyvällä tavalla niissä tiloissa, joihin kamerat on asetettu.

Kameravalvonnan tiedoista syntyy henkilökisteri, jonka rekisterinpitäjänä toimii lukio. Henkilötietojen käsittelyn yleinen oikeusperuste on lukion lakisääteinen velvoite (GDPR art. 6, 1c). Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena on todentaa koetilaisuuden järjestyksen rikkominen ja vilpillinen menettely (L 502/2019 15 §). Valvontatallenteet on suojattava riittäväällä tavalla eikä niitä saa siirtää ETA-alueen ulkopuolelle. Euroopan tietosuojaneuvosto on antanut tarkempia ohjeita henkilötietojen käsittelystä videolaitteilla: (https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_2019_03_video_devices_fi_0.pdf).

Kameravalvontaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 § kohdan 7 perusteella, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista. Kuvissa näkyvät tiedot kokelaiden koesuorituksista ovat salaisia julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 § kohdan 30 perusteella.

Valvojen toiminta koetilaisuudessa

Valvonnassa tulee keskittyä havaitsemaan erityisesti kokelaiden välistä vuorovaikutusta, luvattomien apuvälineiden käyttöä ja tietokoneiden kokeeseen kuulumatonta käyttöä.

Valvonnan tavoitteen toteutumiseksi jokaisen kokelaan näytön on oltava jatkuvasti yhden tai useamman valvojan nähtävillä. Tarvittaessa valvonta voi perustua valvojan liikkumiseen kuitenkin siten, ettei kokelas voi tietää, milloin häntä tarkkaillaan. Valvojan liikkuminen ei saa tarpeettomasti häiritä kokelaan koesuoritusta.

Valvojan ei ole lupa tarkastella kokelaan suorituksia eikä puhutella häntä, ellei kokelas itse ole viittaamalla ilmaissut, että hänellä on kysyttävää, tai ellei lautakunta ohjeista valvojaa tekemään näin.

Toiminta ongelmatilanteissa

Valvojien tehtävänä on reagoida poikkeustilanteisiin valvojan ohjeen (liite 4) mukaisesti. Tarvittaessa lukiosta otetaan välittömästi yhteyttä Ylioppilastutkintolautakunnan kansliaan tarkempien toimintaohjeiden saamiseksi.

Lukio tekee tarvittaessa koetilaisuuden jälkeen lautakunnalle ilmoituksen teknisestä häiriöstä kokeessa, jos häiriö on vaikuttanut yhden tai useamman kokelaan koesuoritukseen.

Kokelaan käyttämä kirjasinkoko

Vilpin estämiseksi valvoja voi määrätä kokelasta pienentämään vastauksia sisältävien ikkunoiden kirjasinkokoa, kuvia tai muita merkintöjä.

Kirjasinkoko ei kuitenkaan saa olla niin pieni, että kokeen suorittaminen ei ole kohtuudella mahdollista.

Jos kokelas ei kehotuksesta huolimatta pienennä kirjasinkokoa tai muita merkintöjä tai jos hän valvojan kehotuksen jälkeen uudestaan saman kokeen aikana suurentaa kirjasinkokoa tai muita merkintöjä, tilanne voidaan katsoa vilpin yritykseksi.

Kokelaan neuvominen kokeen aikana

Valvojat tai muut koetilassa olevat henkilöt eivät saa kokeen aikana neuvoa kokelasta tietokoneen, varatietokoneen tai koejärjestelmän käytössä.

Poikkeuksen muodostavat valvojan ohjeessa (liite 4) mainitut tilanteet.

Lautakunta voi myös muissa tilanteissa tarvittaessa ohjeistaa valvojia opastamaan kokelaita.

2.3.6 Koeaika

Koetilaisuuden kulkuun ja valvojien tehtäviin liittyviä tarkempia määräyksiä ja ohjeita löytyy myös liitteestä 4 (Valvojan ohje).

Kokeen alkamisaika ja kesto

Koetilaisuudet on aloitettava kaikissa lukioissa ennen klo 9:ää luvussa 2.3.4 kuvatulla tavalla. Itse kokeen tekemisen saa aloittaa aikaisintaan klo 9.00.

Kokelas ei saa poistua koetilaisuudesta ennen klo 12:ta.

Koe on suoritettava kuuden tunnin kuluessa siitä, kun rehtori tai kokeen valvoja on ilmoittanut kokeen alkavan ja valvoja aloittaa kokeen koetilan palvelimelta. Kuitenkin silloin, kun kokelas suorittaa kaksi lyhyeen oppimäärään perustuvaa kielikoetta samana päivänä, hänellä on niiden suorittamiseen aikaa yhteensä kahdeksan tuntia.

Poistuminen kokeesta ennen klo 12:ta

Jos kokelas kiellosta huolimatta poistuu koetilaisuudesta ennen klo 12:ta, lukion on välittömästi ilmoitettava siitä lautakunnalle. Myös silloin, jos kokelas äkillisesti sairastuu koetilaisuudessa, on lautakuntaan ilmoitettava asiasta. Sairaustapauksessa lukion on huolehdittava kokelaan valvonnasta klo 12:een asti.

Koetilaisuudesta myöhästyminen

Jos kokelas myöhästyy kokeesta mutta saapuu paikalle ennen klo 10:tä, hänen voidaan sallia osallistua kokeeseen. Koepöytäkirjaan merkitään aika, jolloin hän on aloittanut kokeen suorittamisen, sekä myöhästymisen syy. Jos myöhästynyt kokelas saapuu paikalle vasta klo 10:n jälkeen, on lukion syytä neuvotella kokeeseen osallistumisesta puhelimitse lautakunnan kanslian kanssa.

Myöhästyneen kokelaan koe päättyy samaan aikaan kuin muidenkin kokelaiden. Jos myöhästymisen syy on kuitenkin ollut kokelaasta täysin riippumaton, voi lukio neuvotella koeajan jatkamisesta lautakunnan kanslian kanssa.

Kokeen suorittamisen keskeytyminen

Jos kokeen suorittaminen keskeytyy kokelaasta riippumattoman teknisen syyn vuoksi, hyvitetään menetetty koeaika kokelaalle. Menetetyksi koeajaksi lasketaan aika siitä, kun valvoja on todennut ongelmatilanteen aina siihen

saakka, kun kokelas pääsee jatkamaan koetta (ks. liite 4). Keskeytyksen aikana kokelas ei saa tehdä muistiinpanoja tai muulla tavalla jatkaa kokeen suorittamista.

Lautakunta voi yhteydenoton perusteella tai muuten antaa vakavissa ja poikkeuksellisissa tilanteissa esimerkiksi ajallisen hyvityksen. Ajallisen hyvityksen antaminen edellyttää yhteydenottoa lautakuntaan kokeen aikana.

2.3.7 Koepöytäkirjat

Lukio tulostaa koepöytäkirjalomakkeet lautakunnan tutkintopalvelusta. Jos kokeeseen saapuneen kokelaan nimi puuttuu pöytäkirjasta, hänen osallistumisoikeutensa on tarkistettava lautakunnan kansliasta.

Jos lukiossa järjestetään koe samana päivänä useammassa kuin yhdessä tilassa, koepöytäkirjoja tulostetaan niin, että kaikissa tiloissa voidaan pitää pöytäkirjaa. Yksi koosalin valvojista pitää pöytäkirjaa, ja muut valvojat kirjoittavat siihen nimensä saapuessaan valvottavaan tilaan.

Jos lukiot järjestävät yhteisen koetilaisuuden, järjestelyistä vastaava lukio pitää yhteisistä koetilaisuuksista pöytäkirjaa. Muut osallistuvat lukiot toimittavat omat koepöytäkirjansa järjestävälle lukiolle ennen kokeita.

Alkuperäiset koepöytäkirjat lähetetään yhdellä kertaa lautakuntaan viikon kuluessa siitä, kun kaikki tutkinnon kokeet on pidetty. Lukion tulee säilyttää itsellään kopio tai kaksoiskappale koepöytäkirjoista.

2.4 Esteellisyys ja tutkintopalvelun käyttöoikeudet

Hallintolain mukainen virkamiehen esteellisyys voi koskea lukion rehtoria, opettajaa tai muuta henkilöstöä, joka hoitaa tutkinnon toimeenpanoon liittyviä tehtäviä. Esteellinen henkilö ratkaisee itse oman esteellisyytensä. Hän on velvollinen itse ilmoittamaan esteellisyydestä ja pidättäytymään työtehtävistä, joihin hän on esteellinen.

Esteellisen henkilön osallistuminen asian käsittelyyn on menettelyvirhe. Menettelyvirhe voi hidastaa tai estää toimeenpanoa esimerkiksi, jos vilppiin liittyvä päätös kumotaan hallinto-oikeudessa ja palautetaan uudelleen käsiteltäväksi. Lisäksi vakavissa tai tahallisissa tilanteissa on mahdollista, että esteellisenä toiminut henkilö saa kurinpitorangeistuksen ja muita virkavastuuseen kuuluvia seuraamuksia.

Hallinto- ja arvostelupäätöksissä ja niiden valmistelussa kokelaan läheiset ovat esteellisiä (L434/2003 28 § 1 mom. kohta 1). Näistä henkilöistä käytetään lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa ilmaisua ”hallintolain mukainen läheinen”. Hallintolain mukaisilla läheisillä tarkoitetaan:

- 1) virkamiehen puolisoa ja virkamiehen lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa, isovanhempaa ja virkamiehelle muuten erityisen läheistä henkilöä samoin kuin tällaisen henkilön puolisoa;
- 2) virkamiehen vanhempien sisarusta sekä hänen puolisoaan, virkamiehen sisarusten lapsia ja virkamiehen entistä puolisoa; sekä
- 3) virkamiehen puolison lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa ja isovanhempaa samoin kuin tällaisen henkilön puolisoa sekä virkamiehen puolison sisarusten lapsia.

Läheisenä pidetään myös vastaavaa puolisuokulaista. Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä. (L434/2003 28 § 2 mom.)

Tutkinnon toimeenpanon tehtävistä pidättäytyminen on tarpeen, jos luottamus puolueettomuuteen vaarantuu (L434/2003 28. 1 § kohta 7). Henkilö

arvioi itse, onko puolueettomuuden vaarantuminen mahdollista ja ottaa huomioon, näyttäytykö tilanne mahdollisena puolueettomuuden vaarantumisenä myös ulkopuolisen silmin. Puolueettomuuden voidaan katsoa vaarantuvan esimerkiksi silloin, kun tutkinnon toimeenpano koskee omaa lasta, puolisoa, sisarusta, samassa taloudessa asuvaa henkilöä tai muuten erityisen läheistä henkilöä. Tähän oman arvion mukaan puolueettomuuden vaarantavaan henkilöön viitataan tässä ohjeessa ilmaisulla ”oma lähisukulainen”.

Esteellinen rehtori, opettaja tai muu henkilö muun muassa:

- ei käsittele oman lähisukulaisen ilmoittautumistietoja
- ei lataa, käsittele tai pidä hallussaan salattuja koetehtäviä, avainlukulistoja, purkukoodeja ja niihin liittyviä tiedostoja ja kirjekuoria, jos oma lähisukulainen osallistuu tutkintokauden johonkin kokeeseen
- ei osallistu tutkintoverkon rakentamiseen ja koetilan palvelinten ylläpitotehtäviin sellaista koetilaisuutta varten, johon oma lähisukulainen osallistuu, ilman, että häntä valvoo toinen henkilö, joka ei ole esteellinen
- ei laadi omaa lähisukulaista koskevaa istumajärjestystä ja valvontasuunnitelmaa
- ei osallistu valvontaan ennen klo 12:ta, jos oma lähisukulainen osallistuu kokeeseen jossakin lukiossa
- ei osallistu klo 12:n jälkeen niiden koetilaisuuksien tai samaan tutkintoverkkoon liitettyjen koetilaisuuksien valvontaan, joihin hänen oma lähisukulaisensa osallistuu
- ei toimi hallintolain mukaisen läheisen koetilaisuudessa ainoana valvojana. Tällä on merkitystä erityisesti mahdollisten vilppi- tai tutkintojärjestyksen rikkomistilanteiden käsittelyn kannalta.
- ei käsittele hallintolain mukaisen läheisen koesuoritusta, siirrä koesuoritustiedostoa arvostelupalveluun eikä arvostele koesuoritusta alustavasti
- ei käsittele tai valmistele hallintolain mukaisen läheisen erityisjärjestelyhakemuksia tai muita Ylioppilastutkintolautakunnan päätösvaltaan kuuluvia hakemuksia eikä anna niihin lausuntoja

- ei käsittele, valmistele tai tee hallintolain mukaisen läheisen osallistumisoikeuden epäämistä, vilppipäätöstä tai muita lukion päätösvaltaan kuuluvia päätöksiä
- ei osallistu sellaisiin ylioppilastutkinnon järjestämiseen liittyviin muihin tehtäviin, joiden hoitaminen voisi vaarantaa luottamusta puolueettomuuteen ilman, että häntä valvoo toinen henkilö, joka ei ole esteellinen.

Jos henkilö itse osallistuu ylioppilastutkinnon kokeeseen jossain muussa aineessa kuin omassa opetettavassa aineessaan ja jossain muussa lukiossa kuin omassa työpaikassaan, häneen sovelletaan kaikkia yllä mainittuja lähisukulaisen ja hallintolain mukaisen läheisen osallistumiseen liittyviä ohjeita. Jos henkilö suorittaa kokeen oman työpaikkansa koetilaisuudessa, hänen on syytä pidättäytyä kaikista tutkintoverkkoon ja koetilan järjestelyihin liittyvistä tehtävistä. Hän voi tarvittaessa osallistua sellaisiin muiden kokeiden valvontatehtäviin, joissa hän ei ole tekemisissä tutkintoverkon kanssa. Hän voi tehdä oman opetettavan aineensa alustavan arvostelun, mutta tutkintopalveluun merkitään arvostelijan oma esteellisyys, jotta hän ei pääse tarkastelemaan omaa koesuoritustaan ja sen alustavaa arvostelua. Jos henkilö suorittaa oman opetettavan aineensa kokeen, hänen on syytä pidättäytyä kyseisen kokeen alustavasta arvostelusta kokonaan.

Jos rehtori on esteellinen jonkin tehtävän hoitamisessa, tehtävää hoitaa varatai apulaisrehtori tai joku muu opettajakunnan jäsen, joka ei ole esteellinen ja joka määrätään tehtävään.

Jos opettajan tai rehtorin velvollisuuksiin kuuluu koesuoritusten alustava arvostelu, hän voi arvostella alustavasti muut koesuoritukset lukuun ottamatta hallintolain mukaisen läheisen koesuoritusta. Koesuoritusta ei saa antaa esteellisen henkilön nähtäväksi eikä hänen haltuunsa. Suorituksen arvostelee toinen opettaja, joka ei ole esteellinen. Jos koulutuksen järjestäjä ei pysty osoittamaan toista saman aineen opettajaa, joka pystyy suorittamaan alustavan arvostelun, suorituksen saa lähettää lautakuntaan arvostelemattomana.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että lukion koejärjestelyistä vastaavalla henkilöllä tai henkilöillä on tarvittava roolitieto

Opetushallituksen Opintopolku-palvelussa. Koejärjestelyistä vastaava henkilö hallinnoi oman lukionsa alustavaan arvosteluun osallistuvia opettajia lautakunnan tutkintopalvelussa. Hän varmistaa ennen koepäivää, että vain ylioppilaskokeen arvosteluun osallistuvilla henkilöillä on käyttöoikeus tutkintopalvelun arvostelunäkymään. Hän merkitsee lautakunnan tutkintopalveluun kunkin arvostelijan hallintolain mukaisten läheisten aiheuttamat esteellisyydet arvostelijan oman esteellisyytilmoituksen mukaisesti.

2.5 Lukiossa arkistoitavat asiakirjat

Avauspöytäkirjat tulee säilyttää lukioissa vuoden ajan.

Lautakunta suosittelee, että lukio säilyttää kahden vuoden ajan arkistossaan kunkin tutkinnon toimeenpanoon liittyvät asiakirjat, kuten ilmoittautumislomakkeet, ja jäljennökset hakemuksista ja esimerkiksi niihin liittyvistä lääkärintodistuksista.

Kokelaiden koesuoritusten luonnospaperit, koepöytäkirjojen kaksoiskappaleet tai kopiot ja istumajärjestykset olisi myös hyvä säilyttää lukiossa vuoden ajan mahdollisten myöhemmin ilmenevien epäselvyyksien tai vilppitapausten selvittämiseksi. Luonnospaperit, koepöytäkirjojen kaksoiskappaleet tai kopiot ja istumajärjestykset säilytetään koepäivien mukaisessa järjestyksessä.

Yksi kappale kutakin paperista koetehtävää on suositeltavaa säilyttää arkistossa kymmenen vuotta. Koetehtävien säilyttämissuositus ei koske digitaalisen kokeen koetehtäviä.

Lautakunta suosittelee, että kunkin tutkinnon tulostiedot säilytetään pysyvästi.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA

2023